

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ«ПРАГРАМА ДЗЕЙНАСЦІ
ЎРАДА БЕЛАРУСІ»

3 стар.

**ЖЫЦЦЁ
ПАСЛЯ ЧАРНОБЫЛЯ**

2 стар.

ЗДАРЭННІ

2 стар.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ**АД «ПРАМЯНЁКІ» РАТУЕ ВЫШЫВАНКА**

4 стар.

**ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА
«ЖЫЦЦЁ І ВЕРА»**

5 стар.

**БЕЛАРУСЫ Ў МАЛДОВЕ:
МІНУЛАЕ І СУЧАСНАЕ**

6 стар.

ГАСЦЁЎНА**НАВАТАРСКІЯ СПЕКТАКЛІ
Марыны ДУДАРАВАЙ
УРАЗІЛІ ТЭАТРАЛАЎ**

8 стар.

КОНКУРСЫ**«БЕЛАЯ АМФАРА-2000»
У ВІЦЕВСКУ**

7 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА**РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

7 чэрвеня 2000 года
Цана 80 рублёў

№ 23 (2685)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі
Выдаецца з 6 красавіка 1955 года**АКТУАЛЬНА**

МІНСК ЗНОЎ АДЧУЎ СЯБЕ СТАЛІЦАЙ СНД...

● Юрась ЛЯШКЕВІЧ.

За апошнія пяць гадоў, напэўна, толькі ў маі гэтага года жыхары Мінска адчулі, што іх горад сапраўды з'яўляецца сталіцай Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Адрознівае два саміты структур, якія існуюць у межах СНД, адбыліся ў беларускай сталіцы. Для іх удзелу ў нашу краіну прыляцелі дэлегацыі на чале з прэзідэнтамі Арменіі, Казахстана, Кыргызстана, Расіі і Таджыкістана. Яны абмеркавалі пытанні супрацоўніцтва ў Мытным саюзе і ў межах Дагавора калектыўнай бяспекі (ДКБ). Напярэдадні памянёных самітаў у Мінск з афіцыйнымі візітамі прыбыў прэзідэнт Казахстана Нурсултан Назарбаеў, а праз некалькі дзён пасля заканчэння сустрэч на вышэйшым узроўні — ужо Брэст сустрэкаў кіраўніка Украіны Леаніда Кучмы. Такім чынам, на працягу некалькіх дзён Беларусь перажывала палітычную ліхаманку.

**БЕЛАРУСКА-КАЗАХСТАНСКАЕ
СУПРАЦОЎНІЦТВА ЗАЛЕЖЫЦЬ...
АД РАСІІ**

Нягледзячы на ​​грунтоўную дакументальную базу, якая звязвае Беларусь і Казахстан, эканамічнае супрацоўніцтва паміж краінамі ніводзім бок не можа назваць здавальняючым. Летась аб'ём тавараабароту паміж Мінскам і Астаной склаў толькі 40,9 мільёна долараў ЗША, што ў два разы менш, чым у 1998 годзе. Пры гэтым Беларусь мела станоўчае сальда ў гандлі з Казахстанам у памеры 15,9 мільёна долараў. Праўда, нават такія паказчыкі дазволілі Казахстану выйсці на трэцяе месца ў спісе беларускіх гандлёвых партнёраў у межах СНД (пасля Расіі і Украіны). Тым не менш, бакі разумеюць, што падобны аб'ём застаецца далёкім ад рэальных магчымасцей і патрэб.

За два месяцы гэтага года памер тавараабароту вырас больш, чым у 3 разы ў параўнанні з аналагічным перыядам 1999-га і склаў ужо 20,7 мільёна до-

лараў. Але сальда аказалася далама не на карысць Беларусі: наша краіна купіла ў Казахстане на 16,7 мільёна долараў больш тавараў, чым прадала сваіх. Паводле інфармацыі казахстанскага МЗС, адначасова краіны цалкам спынілі пастаўкі асобных катэгорый тавараў. Напрыклад, Беларусь поўнаасцю перастала экспартаваць сельскагаспадарчую тэхніку, тэлевізары і некаторую іншую прадукцыю.

Прычынамі такога незайздроснага становішча бакі называюць няўзгодненыя дзеянні па вылічэнню падаткаў пры правядзенні знешнегандлёвых аперацый, выпадкі двайнога падаткаабкладання, высокую аплату транзіту беларускіх і казахстанскіх тавараў праз тэрыторыю Расіі, а таксама несвоечасовыя пляжы суб'ектаў гаспадарання.

Пасля перамоў у Мінску А. Лукашэнка і Н. Назарбаеў былі вымушаны прызнаць, што некаторыя праблемы эканамічнага супрацоўніцтва дзве краіны не ў стане вырашыць самастойна. Асабліва гэта датычыць праблемы транзіту грузаў праз расійскую тэрыторыю. Н. Назарбаеў увoguле лічыць гэтае пытанне самым вострым. «Плаціць па 40—50 долараў за транзіт адной тоны грузаў ні Беларусь, ні Казахстан не здольныя,» — сказаў ён. Пры гэтым прэзідэнт Казахстана выказаў спадзяванне, што ператварыць Расію ў сапраўднага саюзніка ёсць магчымасць у межах Мытнага саюза, старшынёй Міждзяржаўнага камітэта якога з'яўляецца Н. Назарбаеў.

Такім чынам, яшчэ падчас сустрэчы А. Лукашэнка і Н. Назарбаева паступова пачалі абмяркоўваць пытанні, якія былі вынесены ў парадак дня сустрэчы прэзідэнтаў краін — удзельніц Мытнага саюза: Беларусі, Казахстана, Кыргызстана, Расіі і Таджыкістана.

— Заканчэнне на 2-й стар.

СПОРТ

● Сяргей ХАЛАДЗІЛІН.

Рагачоўская школа байдарачнікаў — адна з лепшых у Беларусі. Пачынаючы з 1972 года, яе выхаванцы прымалі ўдзел ва ўсіх Алімпійскіх спаборніцтвах. На гульні ў Сіднеі едуць трое беларускіх байдарачнікаў —

адзін з іх выхаванец рагачоўскай школы.

Сёння ў Рагачоўскай спецыялізаванай дзіцяча-юнацкай школе алімпійскага рэзерву займаецца грэбляй на байдарках і каноз больш за 250 дзяцей. Многія з іх ужо паказваюць добрыя вынікі.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ**УКРАІНА**

На Украіне моцная дзясяпара беларусаў — нас каля 500 000 чалавек. Нядаўна Міністэрства Украіны зарэгістравала Усеўкраінскае аб'яднанне «Беларусь», куды ўваходзяць 22 з 27 рэгіёнаў Украіны. Перакананы, што ў хуткім часе дзейнасцю аб'яднання будзе ахоплены ўсе рэгіёны.

Сярод беларусаў Украіны вядомыя вучоныя, кіраўнікі прамысловых і сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, банкіры і камерсанты, прадстаўнікі мастацтва і адукацыі, а таксама работнікі сілавых і праваахоўных ведамстваў.

У нашых праграме і статусе мы падкрэсліваем, што

— Заканчэнне на 2-й стар.

АМЕРЫКАНСКІЯ ЎРАЖАННІ**ПАДРАБЯЗНАСЦІ**

«ЕЎРОПА ТАМ, ДЗЕ МЫ...»

● Сяргей ПАНІЗЬНІК.

«Літаратура Еўропы запрашае» — пад такім дэвізам адбудуцца сустрэчы разнамоўных твораў у 20 гарадах Еўропы, дзе гэтым летам спыніцца незвычайны «Літаратурны экспрэс». Ён адрозніваецца забыты маршрут экспрэса «Поўнач—Поўдзень», які злучаў увесь еўрапейскі кантынент. Ініцыятар і кіраўнік міжнароднага праекта «Літаратурны экспрэс «Еўропа-2000» — доктар філалогіі Т. Вольфарт з Берліна. Менеджэрамі выступілі яго калегі К. Ланге і Б. Гутберлет.

12 краін Еўропы падтрымалі ідэю, якая паспрыяе згодзе і ўзаемаразуменню, наладжанню кантактаў. Бо літаратура — чыннік духоўнасці, скарбніца нацыянальнай мовы. Высокае мастацтва не павінна заняпасці, а надзяляць сваім гучаннем сусветную культуру.

І як тут не скарыстаць магчымасць: выслухаць еўрапейскае шматгалоссе і дадаць у яго суквецце не толькі водар купальскіх зёлак, але і прыгажосць Скарынавага слова, Купалавай мовы.

У леташнім распараджэнні прэм'ер-міністра Беларусі адзначалася: прыняць прапановы аб удзеле Рэспублікі Беларусь у гэтай акцыі. Арганізацыйны камітэт па падрыхтоўцы і правядзенні мерапрыемстваў узначалі намеснік міністра культуры В. Гедройц. У складзе аргкамітэта — В. Іпатава, Ж. Дапкінас (каардынатар праекта ад Беларусі) і іншыя.

5 чэрвеня 100 літаратараў з 43 краін Еўропы (у тым ліку В. Іпатава, Л. Дранько-

МЕСЦА СПАТКАННЯ — ЦАРКВА

Да гістарычнай падзеі далучыцца заўсёды прыемна. А адкрыццё новай беларускай царквы ў замежжы (ЗША, Агаё, Стронгвіль, Беларускі культурны цэнтр «Полацак») — падзея сапраўды заўважная і сур'ёзная на беларускім даляглядзе.

— Заканчэнне на 5-й стар.

НА БЕЛАРУСІ ПАДПІСАЦЦА МОЖА КОЖНЫ! Індэкс 63854, кошт на II паўгоддзе — 2 184 рублі.

У МІНСКУ ЗАЎСЁДЫ МОЖНА НАВЫЦЬ У МАГАЗІНЕ № 2 «БЕЛСАЮЗДРУКУ» — праспект Ф. СКАРЫНЫ, 44.

УКЛЮЧАНЫ Ў ПАДПІСНЫЯ КАТАЛОГІ РАСІІ, УКРАІНЫ, ЛІТВЫ, КАЗАХСТАНА, КЫРГЫЗСТАНА.

«ГР»

ЖЫЦЦЁ ПАСЛЯ ЧАРНОБЫЛЯ

Прынцыпова новую рэнтгенаўстаноўку стварылі ў мінскай фірме "АДАНІ", а далі жыццё на рагачоўскім заводзе "Дыяпраектар" Беларускага...

экспрэс", можа праз Інтэрнэт звязцца з любой клінікай Еўропы для атрымання медыцынскай кансультацыі.

Такіх апаратаў сабрана ўжо пяць. Працуюць яны ў Хойніках. І вось цяпер адзін з іх з'явіўся ў Брагіне.

НА ЗДЫМКАХ: новы "Пульма-экспрэс" у Брагіне пачаў абследаванне пацыентаў; Марыя ГАУРЫЛЕНКА — медсястра Брагінскага ТМА зараз з дапамогаю камп'ютэра, устаноўленага на перасовачнай устаноўцы "Пульма-

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ: УКРАЇНА

Пачатак на 1-й стар.

беларусы — не нацыянальна прызначаная меншасць, а беларуская дыяспара, якая пражывае на тэрыторыі Украіны, прызнае і павязвае Канстытуцыю Украіны. Мы лічым: вырашэнне ўсіх сацыяльных, культурных, эканамічных праграм, а таксама стварэнне фондаў сацыяльнай абароны павінна адбывацца не за кошт дабрачыннай дапамогі, а ў выніку рэалізацыі комплекснай эканамічнай праграмы па ўзаемакарыснаму гандлю, прамысловай кааперацыі і сумеснай вытворчасці, а таксама ўдзелу гаспадарчых структур Усеўкраінскага аб'яднання "Беларусь" у гандлёвым абароце паміж нашымі краінамі ў якасці гандлёвага прадстаўніка Рэспублікі Беларусь на Украіне.

адправіць для Беларусі фуражнае збожжа і цукар з ураджаю гэтага года".

Стварэнне СП з удзелам БелАЗа мне асабіста давялося абмяркоўваць з Генеральным дырэктарам В. Гурьновічам. Мяркуюцца, што гэта СП будзе займацца вытворчасцю спецыяльнай тэхнікі на базе шасі МАЗаў і ЗІЛаў.

На заводах камунальнага машынабудавання Жытомірскай ільготнай зоны ўстаноўлена спецыяльнае абсталяванне і выпускаюцца раскідальнікі пяску, палівазапраўшчыкі, смеццявозы, вышкі і гэтак далей, якія рэалізуюць на Украіне, у рэгіёнах Расіі. У льготнай чарнобыльскай зоне мяркуецца стварэнне эканамічных структур: філіяла гандлёвага дома "Беларусь", універсальнай таварна-сыравіннай біржы, фінансава-прамысловай біржы.

Некалькі слоў пра сябе. Нарадзіўся ў 1944 годзе ў вёсцы Грэск Слуцкага раёна. Маці і ўсе блізкія сваякі пражываюць зараз у Слуцку. Скончыў Харкаўскі авіяцыйны інстытут. Прайшоў шлях ад майстра авіязавода да камерцыйнага дырэктара НПА ХЭМЗ. У 1991 годзе актыўна ўдзельнічаў у стварэнні Украінскага саюза прамыслоўцаў і прадпрымальнікаў і быў генеральным прадстаўніком саюза ў харкаўскім рэгіёне. У 1997 годзе ў Мінску быў заснаваны беларуска-расійска-ўкраінскі канцэрн — БелРасЭлетэкс, на якім я абраны прэзідэнтам электратэхнічнага канцэрна. Дзейнасць Усеўкраінскага аб'яднання "Беларусь" бачу ў цесным кантакце з УСПП БНПА і РСПП у рамках міжнароднага кангрэса прамыслоўцаў і прадпрымальнікаў.

Мікалай КУДЗЕЛКА, старшыня Каардынацыйнага савета аб'яднання "Беларусь", член праўлення УСПП. Харкаў.

ЗДАРЭННІ

Надаўна недалёка ад Мінска выяўлены сапраўдны падпольны ліцейны цэх. Як паказала правёрка, цэх належаў невялікай фірме, якая, дарэчы, не мела ліцэнзіі на збор каляровага і чорнага металу. На шматлікіх складах, раскіданых па наваколных вёсках, знаходзіліся сапраўдныя залезы меднага і алюмініевага лому, штабелі свінцовых балванак.

ўсёй рэспублікі, і на пераплаў ішла не толькі сыравіна другога гатунку. На складах знойдзены фрагменты помнікаў партыйным лідэрам мінулай эпохі і, відаць, украдзеныя з заводаў фабрычныя адліўкі. Часцей за ўсё канчатковым пунктам транспарціроўкі такога тавару становяцца краіны Балтыі і Германія.

Мяркуюцца, што загатоўка металу праходзіла па тэрыторыі

У агульным арышт накладзены на 80 тон каляровага і чорнага металу.

АКТУАЛЬНА

Пачатак на 1-й стар.

А. Лукашэнка напярэдадні перамоў заявіў, што будучыня як мытнай "пяцёркі", так і Садружнасці залежыць ад таго, наколькі паспяхова ўдасца вырашыць пытанне адносна стварэння зоны свабоднага гандлю. На сённяшні дзень адзіным бар'ерам у гэтай галіне застаецца недвухсэнсоўная пазіцыя Расіі, якая ў адрозненне ад іншых дзяржаў не спяшаецца ратыфікаваць адпаведныя дакументы.

А. Лукашэнка ў сувязі з гэтым яшчэ на сустрэчы з Н. Назарбаевым заявіў: "Калі зона свабоднага гандлю не будзе створана, то мы апынемся на мяжы развалу Садружнасці Незалежнага Дзяржаў. Калі мы ў палітыцы не можам нічога зрабіць, калі ў галіне абароны таксама ўсе адзінаццаць дзяржаў не могуць нічога зрабіць, а яшчэ калі мы і ў эканоміцы нічога не зробім, то паўстае пытанне: а што мы можам зрабіць? Таму, калі б мы здолелі вырашыць праблему тарыфаў у эканамічным ядры СНД — Мытным саюзам, то гэта быў бы значны крок. Я лічу, што гэта вельмі сур'ёзная эканамічная праблема, без вырашэння якой немагчыма існаванне ніякіх саюзаў у далейшым..."

ЗМЕНА ШЫЛЬДЫ МЫТНАГА САЮЗА

Але, як паказалі вынікі сустрэчы прэзідэнтаў пяці дзяржаў у межах Мытнага саюза, Расія не мае намеру ісці на ўступкі іншым членам Мытнага саюза і СНД. Яе пазіцыя засталася нязменнай, таму перспектывы ў Мытнага саюза і СНД у сувязі з гэтым сапраўды аказваюцца цямянымі. Гэта азначае, што і праблема двухбаковага супрацоўніцтва ў межах СНД застаюцца нявырашанымі.

Мяркуючы па вельмі стрыманых выказваннях прэзідэнтаў пяці краін Мытнага саюза, перамовы ў Мінску па сутнасці не вырашылі ніводнага вострага пытання. Прэзідэнты краін бліснулі на прэс-канферэнцыі па выніках сустрэч моўнай эквілібрыстыкай і не назвалі ніводнага канкрэтнага

МІНСК ЗНОЎ АДЧУЎ СЯБЕ СТАЛІЦАЙ СНД...

рашэння. Наконт зоны свабоднага гандлю было паведамлена, што для вырашэння гэтага пытання чарговы раз будзе створана новая рабочая група, якая павінна прадставіць свае прапановы да пачатку восені гэтага года. У рабочым парадку таксама разглядалася пытанне аб мерах па рэалізацыі прынцыпу "краіны прызначэння" пры вылічэнні ўскосных падаткаў.

Такім чынам, гэта азначае, што краіны — удзельніцы Мытнага саюза найперш кіруюцца сваімі асабістымі інтарэсамі, не жадаючы саступаць сваіх пазіцый партнёрам.

Дарэчы, адзіным важным дасягненнем перамоў у Мінску кіраўнікі дзяржаў назвалі дамоўленасць аб жаданні пераўтварыць Мытны саюз у Міждзяржаўнае аб'яднанне "Мытны саюз", надаць яму міжнародны статус і міжнародную правасуб'ектнасць. Але знешнія змяненні зусім не азначаюць змянення якасных унутры аб'яднання пяці дзяржаў. І змяненне шылды аб'яднання яшчэ нічога не азначае. У сувязі з гэтым зусім лагічна выглядае заява прэзідэнтаў, што Мытны саюз застаецца непрывабным і пакуль ніводнага з іншых дзяржаў СНД не пажадала далучыцца да "пяцёркі".

З МАРАЙ АБ АГУЛЬНАЙ СІСТЭМЕ БЯСПЕКІ ЕЎРОПЫ І АЗІІ

Не менш існуе праблем і ў аб'яднанні дзяржаў, якія ўваходзяць у Дагавор калектыўнай бяспекі. Разам з пяццю ўжо памянёнымі краінамі СНД туды яшчэ ўваходзіць і Армения, прэзідэнт якой Роберт Качаран таксама браў удзел у перамовах. Але за час, які прайшоў пасля падпісання дагавора ў 1994 годзе, з яго ўжо выйшлі Грузія, Азербайджан і Туркменістан. Гэта азначае, што фактар непрывабнасці існуе і тут.

Але, у адрозненне ад перамоў у межах Мытнага саюза, на глебе ваенна-тэхнічнага супрацоўніцтва прэзідэнты папрацавалі больш вынікова. Толькі адзін пункт з дзесяці, якія значыліся ў парадку дня сустрэчы, быў адкладзены да наступнай сустрэчы — гэта праект Пагаднення аб асноўных прынцыпах ваенна-тэхнічнага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі — удзельніцамі ДКБ. Савет калектыўнай бяспекі прызнаў яго недастаткова падрыхтаваным і даручыў рабочай групе прааналізаваць дакумент больш дасканала.

Такім чынам, Савет калектыўнай бяспекі адобрыў Мемарандум аб павышэнні эфектыўнасці ДКБ і адаптацыі яго да сучаснай геапалітычнай сітуацыі. Акрамя таго, у Мінску быў створаны новы кансультацыйны орган у межах Дагавора калектыўнай бяспекі — Камітэт сакратароў Саветаў бяспекі краін — удзельніц ДКБ. Прэзідэнты адобрылі Палажэнне аб Савеце міністраў абароны і Палажэнне аб парадку прыняцця і рэалізацыі калектыўных рашэнняў на прымяненне сіл і сродкаў калектыўнай бяспекі.

Праўда, на заключнай прэс-канферэнцыі прэзідэнты звярталі асаблівую ўвагу на заяву, якую яны падпісалі па выніках перамоў. Сутнасць гэтага дакумента ў тым, што кіраўнікі краін дамовіліся аб прыярытэтных ваенна-тэхнічнага супрацоўніцтва краін — удзельніц ДКБ у параўнанні з ваеннымі кантактамі і стасункамі з трэцімі дзяржавамі, якія не ўваходзяць у ДКБ.

Увогуле, разважаючы пра глабальны ўплыў дагавора, прэзідэнты Беларусі, Расіі і Казахстана падкрэслілі, што жадалі б бачыць у перспектыве аб'яднанне краін — удзельніц ДКБ элементам агульнай сістэмы бяспекі Еўропы і Азіі.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

«ЕЎРОПА ТАМ, ДЗЕ МЫ...»

Пачатак на 1-й стар.

Майсюк, А. Федарэнка) на шэсць тыдняў адправіліся з Лісабона і наведаюць Іспанію, Францыю, Бельгію, Германію, Польшчу, Літву, Латвію, Эстонію, Санкт-Пецярбург і Маскву. 9 ліпеня літэкспрэсаўцы трапяць у Мінск. Па абедзе іх чакае Вязынка, дзе пройдзе тэатралізаванае свята "Беларусь праз межы і стагоддзі". У Заходняй Еўропе пра купальскую ноч памятаюць мо толькі паводле шэкспіраўскага твора. Таму "жывое" Купалле павінна зацікавіць нашых гасцей.

пеня ў Берлін на ўрачысты фінал.

Пазней будуць выдадзены зборнікі, даведнікі; анталогію твораў мастакоў слова змесцяць у сетку Інтэрнэт. І беларусы павінны ўдумліва адказаць на глаўныя пытанні такой творчай лабараторыі, якой стане "Літэкспрэс": "Што мы будзем — агульны дом еўрапейскіх культур ці новую вавілонскую вежу?", "Ці прыйдзеца нам у XXI стагоддзі чытаць друкаваныя кнігі?", "Няўжо ў самай блізкай будучыні пісьменнік згубіць сваю кампетэнцыю асветніка?"...

А пакуль што над ажыццяўленнем згаданага праекта шчыруе Саюз беларускіх пісьменнікаў. Пад старшынствам І. Чароты прайшло пасяджэнне секцыі перакладу. Надзённыя праблемы правядзення "Літэкспрэса" абмеркаваны на сустрэчы сяброў Камісіі па сувязях з замежнымі літаратурамі, якую ўзначальвае В. Іптава. Клопат на ўсіх адзін: "прарасці" ў еўрапейскі кантэкст найноўшыя здабыткі прыгожага пісьменства, засведчыць тысячагадовы вопыт развіцця нашай літаратуры, выявіць досвед хрысціянскага абуджэння, праведзены нашымі геніяльнымі продкамі,

узнадзеіць суседзяў па планеце Зямля, што і ў трэцім тысячагоддзі з нашага краю не прыпыніцца духоўнае донарства.

...Я ўжо адчуваю сябе ў Вязынцы, дзе купальскія вогнішчы аблашчаць абліччы сяброў. Нібыта ад іх імя і напісаны мною гэтыя, ужо непразаічныя радкі...

КУПАЛЬСКІ МАТЫЎ «Літэкспрэс»

Збліжаем далягды, злучаем рытмы сэрцаў. Мы вечаруем святы — сустрэчы спадкаемцаў.

Еўропа там, дзе мы. І Беларусь — Еўропа.

Купальскія дымы пльывуць ад расцяраба: з чароўнае кармы вітае нас Еўропа.

Праз межы і стагоддзі жывое слова кіча, — і свеціцца ў лагодзе сяброўскае аблічча.

Экспрэсу не спыніцца. Не будзе развітання. Экспрэс для ўсіх — сталіца натхнёнага каханьня.

Еўропа там, дзе мы. І Беларусь — Еўропа.

Купальскія дымы пльывуць ад расцяраба. Ад полымнай гурмы святлее ўся Еўропа!

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ

Ганна РЫМДЗЕНАК навучае ткацтву дзяўчат-падлеткаў у Германавіцкім доме рамёстваў, што ў Шаркоўшчынскім раёне. А палатно, вытканае ёю, пастаянна экспануецца на выставах, яна — лаўрэат міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі кірмаш".

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

ЗБІРАЕ "АПТЫМАЛІСТ"

У маляўнічым наваколлі Вязінкі адбыўся XI рэспубліканскі злет прапагандыстаў здаровага ладу жыцця "Аптымаліст". Злет быў прысвечаны Дню фізкультурніка і сабраў больш за 300 удзельнікаў з усіх абласцей Беларусі. Турысты спаробілі ў сямейнай эстафеце, пераадоленні водных і іншых перашкод, удзельнічалі ў конкурсах самадзейнасці, а вечарам каля вогнішча, канешне, спявалі турысцкія песні.

БелТА

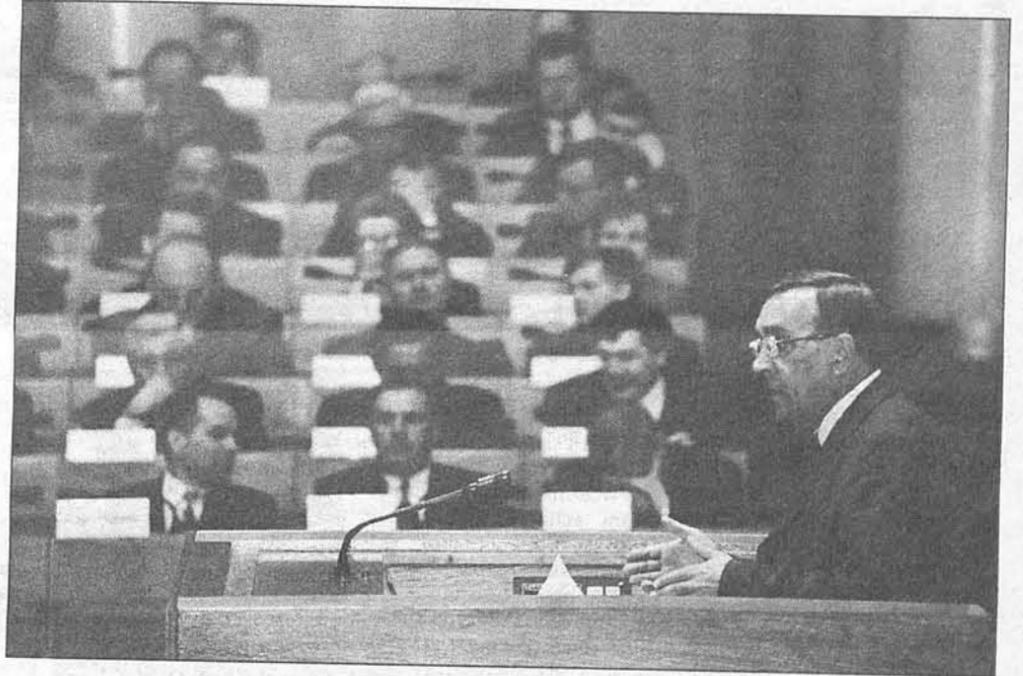
КОРАТКА

У Мінску вядзецца актыўная пасадка кветак. У гэтым годзе іх будзе высаджана 1 мільён 340 тысяч штук. Акрамя сартоў, да якіх даўно прывыклі гараджане, з'явіцца на клумбах і зусім новыя. Яны такія ж прыгожыя і арыгінальныя, як і іх назвы — бальзамін, гадзецыя, вярбена, арктотыс, геліятрон.

Сёлета ў Мінску будзе пасаджана таксама 15,7 тысячы дрэў і кустоў.

АСНОЎНАЯ ПРАЦА ПА СТАБІЛІЗАЦЫІ ЭКАНОМІКІ — НАПЕРАДЗЕ

ТЭЗІСЫ
ДАКЛАДА
ПРЭМ'ЕР-МІНІСТРА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ
УЛАДЗІМІРА
ЯРМОШЫНА
ПРЫ ПРАДСТАЎЛЕННІ
ПАРЛАМЕНТУ —
НАЦЫЯНАЛЬНАМУ
СХОДУ ПРАГРАМЫ
ДЗЕЙНАСЦІ
ЎРАДА РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

У адпаведнасці з артыкулам 106 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь прадстаўляю парламенту Праграму дзейнасці ўрада. Яна ўлічвае тры доўгатэрміновыя прагнозныя дакументы, якія ўжо прыняты. Гэта Нацыянальная стратэгія ўстойлівага развіцця Рэспублікі Беларусь, Канцэпцыя праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2001—2005 гады, Асноўныя накірункі сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2010 года, Канцэпцыя сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь да 2015 года.

Мы ўсведамляем, што працэсы, якія прайшлі ў краінах СНД і нашай эканоміцы, ставяць перад намі новыя патрабаванні пры фарміраванні нашай эканамічнай палітыкі.

Пэўных карэктываў у палітыцы нашай дзяржавы патрабуе выкананне маштабнай па сваіх мэтах і разнастайнасці задач Праграмы дзейнасці Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі па рэалізацыі палажэнняў Дагавора аб стварэнні Саюзнай дзяржавы.

Усё гэта мы не маглі не ўлічваць пры распрацоўцы Праграмы, якую прадстаўляем.

Сёння можна з упэўненасцю канстатаваць, што з другой паловы 1998 года завяршыўся этап эканамічнай палітыкі, калі рост эканомікі ў значнай ступені вызначаўся дазагрузкай вытворчых магутнасцей, якія маюцца, і стымуляваўся за кошт эмійных крэдытаў. Гэтаму таксама садзейнічала спрыяльная знешнеэканамічная кан'юнктура.

У такіх умовах гаварыць аб пабудове канкурэнтаздольнай здаровай эканомікі і ўстойлівым эканамічным росце ў сярэдне- і доўгатэрміновым перыядзе пакуль яшчэ рана.

Аб гэтым я гаварыў і на выніковым пасяджэнні ўрада, і перад вамі пры ўступленні на пасадку прэм'ер-міністра.

Таму, зыходзячы з рэальнага становішча спраў у эканоміцы, урад будзе будаваць эканамічную палітыку ў 2000 годзе.

ЗАДАЧЫ НА 2000 ГОД. АСНОЎНЫЯ ВЫНІКІ І КВАРТАЛА

На бягучы год эканамічная палітыка дзяржавы вызначана ў прагнозе сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2000 год.

Галоўнай яе мэтай з'яўляецца забеспячэнне на падставе назапашанага патэнцыялу ў эканоміцы станоўчых умоў устойлівага эканамічнага развіцця. І перш за ўсё — паляпшэнне фінансавага становішча ў рэальным сектары эканомікі як галоўным фактарам яе паспяховага развіцця.

За I квартал доля аплаты працы ў агульнай структуры грашовых даходаў склала 55 працэнтаў або застаўся на ўзроўні такога ж перыяду мінулага года. У ВУП удзельная вага аплаты працы за студзень — сакавік

павялічылася на 5,1 працэнтнага пункта і склала 39,2 працэнта.

З улікам павелічэння з 1 мая мінімальнай зароботнай платы і тарыфнай стаўкі I разрады ў маі зароботная плата работнікаў невытворчай сферы павялічыцца на 8 працэнтаў, па народнай гаспадарцы — на 5,6 працэнта. Такім чынам, у маі мы папоўнім узровень даходаў насельніцтва.

Якснай асаблівасцю I квартала стала правядзенне ўрадам і Нацыянальным банкам больш жорсткай грашова-крэдытнай палітыкі. Сярэднемесячны прырост рублёвай грашовай масы склаў 5,8 працэнта супраць прагнозных 4 працэнтаў.

Гэта стала адным з фактараў захавання інфляцыйных працэсаў. У той жа час удалося знізіць узровень інфляцыі з 14,1 працэнта ў студзені 2000 года да 5,1 працэнта ў красавіку.

Аднак фінансавая напружанасць у эканоміцы захоўваецца. Больш за трыць прадпрыемстваў і арганізацый стратныя. Расцую неплацэжы. Застаецца складаным палажэнне на валютным рынку.

Узмацняецца напружанасць у бюджэтнай сістэме.

Кансалідаваны бюджэт за студзень — сакавік выкананы з дэфіцытам 2,7 працэнта да ВУП пры плане на год — 1,7 працэнта.

Прыпыненне зніжэнне ўзроўню жыцця насельніцтва. Рэальныя даходы насельніцтва ў студзені — сакавіку 2000 года да такога ж перыяду мінулага года павялічыліся на 16 працэнтаў.

Такім чынам, трэба сказаць, што не па ўсіх накірунках нам удалося дасягнуць паслядоўнага эканамічнага росту.

СТРАТЭГІЧНЫЯ МЭТЫ САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНАГА РАЗВІЦЦА. АСНОЎНЫЯ ПРЫЯРЫТЭТЫ

Стратэгічнай мэтай сацыяльна-эканамічнага далейшага развіцця краіны з'яўляецца павышэнне дабрабыту народа на падставе збалансаванага і ўстойлівага эканамічнага развіцця, забеспячэння рэцэптыўнай занятасці насельніцтва і павышэння ўзроўню яго сацыяльнай абароненасці, аздараўлення нацыі.

Зыходзячы з пераемнасці накірункаў эканамічнага развіцця і змены ролі асобных фактараў, на бліжэйшую пяцігодку мяркуецца мэтазгодным вызначыць наступныя прыярытэты:

- нарошчванне экспарту тавараў і паслуг;
- развіццё аграпрамысловага комплексу;
- далейшае развіццё жыллёвага будаўніцтва;
- актывізацыя інвестыцыйнай і інавацыйнай дзейнасці;
- фарміраванне эфектыўнай сістэмы аховы здароўя.

За 2000—2005 гады **валавы ўнутраны прадукт** плануецца павялічыць у 1,24—1,33 раза, прадук-

цыю **прамысловасці** — у 1,24—1,28 раза, **сельскай гаспадаркі** — у 1,2—1,3 раза.

Вытворчасць працы і рэальная зароботная плата ўзрастуць у 1,3—1,4 раза.

Мерапрыемствы, механізмы і крыніцы эканамічнага росту, якія забяспечваюць рэалізацыю прыярытэтных накірункаў развіцця, будуць вызначаны ў Праграме сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2001—2005 гады і прагнозе сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2001 год, якія сёння знаходзяцца на стадыі распрацоўкі.

ГРАШОВА-КРЭДЫТНАЯ І ВАЛЮТНАЯ ПАЛІТЫКА

Фактычная сітуацыя ў грашова-крэдытнай і валютнай сферы ў апошнія два гады вызначалася значнымі дэфармацыямі і негатыўнымі тэндэнцыямі. Гэта з'явілася прычынай захавання высокіх тэмпаў інфляцыі, множнасці курсаў і дэфіцыту валюты, значных аб'ёмаў абароту ценявога рынку валюты і ўдзельнай вагі бартэрных аперацый, а таксама высокага ўзроўню "даларызацыі" эканомікі.

Да канца 2000 года прадугледжваецца больш жорсткае ўпараўнанні з мінулым годам манетарная палітыка.

Будзе прадоўжана работа па ўдасканаленню **цэнаўтварэння**. Для фарміравання эканамічна абгрунтаваных цен урад мае намер удасканальваць прынцыпы і метады цэнаўтварэння, упарадкаваць нарміраванне элементаў цэны і аднасенне затрат на сабекошт прадукцыі.

Нас чакае вялікая работа па памяншэнню датацыйнасці і перакрываючага субсідзіравання ў сістэме цэнаўтварэння, паляпшэнню цэнаўтварэння ў сферы знешняга гандлю і вызначэнню мер ускоснага рэгулявання цэн.

Мы маем намер **захаваць дзяржаўнае цэнавае рэгуляванне ў адносінах тавараў (работ, паслуг) прадпрыемстваў**, якія займаюць дамінуючае палажэнне на таварных рынках рэспублікі, а таксама асобных сацыяльна значных тавараў і паслуг. Пры гэтым аб'ёмы рэгулявання цэн будуць пастаянна зніжацца.

Прыярытэтным накірункам дзяржаўнага рэгулявання будзе ўпарадкаванне цэн (тарыфаў) у асобных галінах эканомікі з мэтай ліквідацыі дыспарпорцый і перакосаў, а таксама абароны айчынных тавараў-вытворцаў.

Мы абавязаны выканаць прагнозныя паказчыкі на бягучы год. У сувязі з гэтым урад будзе паступова ўводзіць бясплатнае функцыянаванне абслугоўваючых галін, такіх, як жыллёва-камунальная гаспадарка, транспарт, сувязь і іншыя.

Павышэнне цэн на жыллёва-камунальныя і іншыя паслугі, натуральна, будзе адбывацца адначасова з папераджальнымі мерамі па павышэнню даходаў насельніцтва і

адраснай падтрымкай малазасячэпчаных слаёў насельніцтва.

ІНАВАЦЫЙНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ

Маштабы інавацыйнай дзейнасці працягваюць заставацца недастатковымі. Гэта пагражае стратай канкурэнтаздольнасці прадукцыі, якая вырабляецца, і рынку збыту айчынных тавараў і паслуг.

На першае месца выходзіць задача забеспячэння ўкаранення **навуковых распрацовак** у вытворчасці і засваенне на іх падставе выпуску канкурэнтаздольнай прадукцыі.

Развіццё міжнароднага навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва паранейшаму застаецца актуальнай задачай. Будзе працягнута рэалізацыя сумесных міждзяржаўных навукова-тэхнічных праграм і праектаў, перш за ўсё ў рамках Саюза Беларусі і Расіі.

РЭАЛЬНЫ СЕКТАР ЭКАНОМІКІ. ПРАМЫСЛОВАСЦЬ

Як у кароткатэрміновай, так і ў доўгатэрміновай перспектыве ўрад бачыць адной з сваіх галоўных мэтай стварэнне макраэканамічных умоў для **развіцця вытворчай сферы**.

Стабільнае развіццё эканомікі краіны забяспечваецца становішчам у ключавой галіне — **прамысловасці**.

Асноўная задача ўрада ў найбліжэйшай перспектыве — стварыць умовы для нарошчвання аб'ёмаў выкараснага прадукцыі і на гэтай падставе павысціць эфектыўнасць і экспартнага патэнцыялу прамысловага комплексу. Канкрэтныя накірункі і меры вызначаны ў Праграме развіцця прамысловага комплексу краіны на 1998—2015 гады.

Дзеянні ўрада будуць накіраваны на стымуляванне і падтрымку найбольш прагрэсіўных вытворчасцей, якія валодаюць вялікім навукова-тэхнічным патэнцыялам і здольныя ў кароткія тэрміны даць чакаемыя вынікі.

Прыярытэтнымі тут павінны стаць электронная прамысловасць, вылічальная і аптыка-валаконная тэхніка, інфармацыйныя, біялагічныя і тонкія хімічныя тэхналогіі, што дазволіць істотна пашырыць рынкі збыту за кошт прадукцыі гэтых галін.

Дзяржаўнае інвесціраванне будзе строга адрасным і здзяйсняцца на конкурснай падставе з абавязковым правядзеннем экспертызы праектаў. Прыярытэтным будзе мець праекты і праграмы экспертнага і імпартазамыяльнага накірунку.

Рэсурсы прадугледжваецца накіроўваць на **мадэрнізацыю і тэхнічнае пераўзбраенне прадпрыемстваў**, засваенне новых энергазберагаючых тэхналогій. На гэтыя мэты павінны накіроўвацца і амартызацыйныя адлічэнні прадпрыемстваў.

Заканчэнне будзе.

ЖЫЦЦЭВЫЯ СЮЖЭТЫ

● Таццяна ХРАПІНА.

Дзевяць гадоў не бачыў Мікалай Качанкоў роднай вёскі. І няма ніякай магчымасці яе наведаць.

Лясная вёсачка Дзям'янікі, што ў Веткаўскім раёне Гомельскай вобласці, дзе ён бегаў хлапчуком басанож, цяпер за калючым дротам. Дамы і агароды стаяць пустыя, пры-

КРЫЖЫКАМІ ВЫШЫТАЕ ЛЁСУ ПАЛАТНО

парушаныя ядзерным попелам. Мікалаю Качанкову і яго маці, Вользе Савельеўне, далі кватэру ў Мінску. Толькі на Радаўніцу на пасту ля «калючкі» адкрываюць шлагбаум для ўсіх і не выпісваюць прапускоў. Але і на магілу бацькі Мікалай не можа з'ездзіць: пасля аварыі на ЧАЭС ён у трыццаць тры стаў інвалідам. «Прамянёўка» можа наваліцца ў любы дзень, у любую мінуту — уздымецца высокая тэмпература, пачнецца ліхаманка, як пры малярыі. З хваробай Мікалай звыкся, а характар мае такі, што ніводная мінута ў яго дарма не прападае.

Больш за ўсё былы настаўнік біялогіі любіць... вышываць. Крыжыкам на пальцах. Малюнкi прыдумваць не трэба. Гэта ўсё родныя і

незабытыя мясціны, жыццё лясной Дзям'янікі.

Веткаўскі раён — асаблівы. Тут некалі вышывалі бісерам іконы, была вядомая школа, слава пра якую ішла па ўсім свеце. Лепшыя з ікон і сёння захоўваюцца ў Веткаўскім краязнаўчым музеі, які знаходзіцца ў раённым цэнтры на вуліцы Чырвоная Плотыца.

Маці Мікалая, Вольга Савельеўна, 26 гадоў працавала ў дзіцячым доме-інтэрнаце, сцены якога ўпрыгожаны яе «крыжыкам» і гладзю. Мікалай сваімі вышыўкамі аздабляе цяпер мінскую кватэру. На яго палатно быццам завіталі з саміх Дзям'янік высокі дуб, родная хата, ка-

подзеж, закаханая парачка. Памяць і любоў да роднага краю твораць прыгожыя малюнкi. І хвароба адступае, і ўсё сумнае непрыкметна пакідае душу. Бо творчасць — вялікая сіла. Тонкая іголка, рознакаляровыя ніткі — вось і ўвесь інструмент. А хто ўбачыць вышыўкі, гаворыць: «Прыгажосць!»

Фота Зінаіды МІШУРА.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

У гэтым сэнсе робіцца вялікай справа, значэнне якой пакуль яшчэ поўнаасцю грамадствам так і не ацэнена. Я ўдзельнічаў у міжнародным кніжным кірмашы ўвосень у Маскве і там бачыў: выпускаюць кнігі падобнага краязнаўчага характару і іх выкарыстоўваюць у школах. Так, напрыклад, вывучаюць «масквазнаўства». Мне здаецца, каб у кожным раёне нашай Беларусі ў якасці няхай пакуль і факультатыва вывучалі «Памяць» свайго раёна, то мы мелі б добрае пакаленне, якое ведала б уласныя карані і шанавала Беларусь.

Калі гаворыць пра іншыя накірункі нашай дзейнасці, то я хацеў бы звярнуць вашу ўвагу на тое, што робіцца дзеля прапаганды і развіцця беларускай мовы. Вось выйшла энцыклапедыя «Беларуская мова». У 1998 годзе яна атрымала Дзяржаўную прэмію. Ранейшае беларускамоўнае выданне — «Энцыклапедыя прыроды Беларусі». За гэты выпуск выдавецтва ўзнагароджана сярэбраным медалём ЮНЕСКА. Таксама выдаём

— Калі завяршаецца выпуск універсальнай энцыклапедыі?

— У 2004 годзе. Таксама хутка завяршаецца і гістарычная энцыклапедыя. Мы хацелі б пасля гэтых шасці тамоў выдаць грунтоўны аднатомнік, а лепш за ўсё два тамы з той жа, але вельмі сціслай інфармацыяй.

— Ці бывае так, што ад энцыклапедыі адыходзяць аўтары, якія працавалі доўгія гады, але зараз не згодныя з нейкімі пазіцыямі кіраўніцтва выдавецтва?

— У нас здараліся выпадкі, калі аўтар не пагаджаўся з рашэннем рэдкалегіі... Але заўсёды мы ўсё-такі знаходзілі ўзаемапаразуменне. Сёння атмасфера абсалютна творчая. Хаця ёсць спрэчкі. У нас жа каратэжка на 6 тысяч аўтараў.

— Вялікая...

— Так, прычым аўтары не толькі ў Беларусі, але і ў Расіі, Прыбалтыцы, Польшчы, Украіне...

Дык калі ўзнікаюць спрэчкі... Я сам не ў праве быць у ролі нейкага трацейскага суддзі. Усё павінна вырашацца ў дыскусіях. Па крайняй

Мы штаты свае не можам скараціць. Бо філолаг не будзе матэматыкам і наадварот. У нас на кожным участку павінен працаваць спецыяліст. І я з вялікай прыемнасцю магу сказаць: у «Беларускай Энцыклапедыі» працуюць сапраўдныя энтузіясты, людзі, улюбёныя ў сваю справу.

Перад Новым годам мы адзначалі 30 год з дня выпуску першага тома першай энцыклапедыі. Ушаноўвалі ветэранаў — тых, хто тады распачынаў справу. У нас іх ведаецца, колькі? 30 чалавек! Гэта ўжо сталыя людзі. Але яны нібыта прыраслі да выдавецтва. І на іх — уся надзея, каб выцягнуць і новую энцыклапедыю. Канешне, мы абнаўляем штат. Ёсць у нас добрая моладзь — таксама вельмі самаахвярныя людзі. У сённяшнім свеце знайсці такіх, згадзіцца, цяжка. Адночы я пачуў нават такое параўнанне: у вас жа тут манахі працуюць, якія за нішчымную поліўку ў сваіх келлях пішуць гэтую гісторыю, і пішуць, і пішуць...

— А як могуць набыць ва-шы кнігі нашы землякі!

«У ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ КОЖНАЕ СЛОВА ПАВІННА БЫЦЬ УЗВАЖАНЫМ»

Заканчэнне гутаркі з галоўным рэдактарам выдавецтва «Беларуская энцыклапедыя» Генадзем ПАШКОВЫМ

багата слоўнікавай літаратуры: трохтомная руска-беларускі і беларуска-руска-беларускі слоўнікі, англа-руска-беларускі, нямецка-руска-беларускі слоўнікі, шматтомны Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы. А вось свежая кніжка: у канцы мінулага года пабачыў свет двухтомнік «Слоўнік іншамовных слоў», аўтар Аляксандр Булыка. І нават такі слоўнік выходзіў у нас: «Руска-беларускі слоўнік для ваенных».

Бываючы на міжнародных кірмашах (а яны, акрамя Масквы, кожны год праходзяць у Варшаве, Франкфурце-на-Майне), пераконваешся: на ўсім рынку вельмі высокі попыт менавіта на даведачную літаратуру, літаратуру, якая мае практычны ўжытак. Адапаведная прадукцыя нашага выдавецтва — якасная і недарагая. У адрозненне ад той масы розных псеўдаэнцыклапедыяў і даведнікаў, што пасыпаліся на паліцы кнігарань апошнім часам.

На вялікі жаль, я, як пісьменнік, вымушаны адзначаць: цікавасць да мастацкай літаратуры за апошнія гады рэзка ўпала.

Хачу сказаць, што сапраўдны бяды сучаснага беларускага кнігавыдання — адсутнасць свайго сыравіны: папера, паліграфічныя матэрыялы — усё прывазное. Ды і друкарскае абсталяванне пакідае жадаць лепшага.

— Ці існуюць якія-небудзь спецыяльныя распрацоўкі наконт таго, колькі год павінна жыць энцыклапедыя, каб заставацца карыснай і актуальнай?

— Не, падобных норм няма. Гэта ніхто не можа спрагнаваць: бачыце, толькі за дваццатае стагоддзе куды сягнула чалавецтва.

меры, апошнія два гады не было, каб нехта сказаў: я здымаю свай артыкул.

— Магчыма, вы проста не звяртаецеся да тых, хто можа быць нязгодным?

— Не. Я так не сказаў бы. Кола тых, з кім мы супрацоўнічаем, цвёрдае. Нам дапамагае і акадэмічны Інстытут гісторыі, і гісторыкі, якія працуюць у вышэйшых навучальных установах, у першую чаргу, у Белдзяржуніверсітэце, і тыя, хто жыве ў правінцыі.

— Дарэчы, мяркуючы нават па аўтарах нашай газеты, у правінцыі шмат даследчыкаў, якія скрупулёзна і плёна вывучаюць сваю мясцовасць...

— Так, ёсць у правінцыі такія спецыялісты-падзвіжнікі. Яны проста закідаюць нас пісьмамі, прапановамі. Далейка не ўсё выкарыстоўваецца, але ўжо тое, што гэтыя людзі неабякавыя да жыцця, да таго, што ствараецца нацыянальная энцыклапедыя, прыемна і абнадзейвае. А колькі краязнаўцы дапамагаюць нам ствараць «Памяць»! Аснова гэтай хронікі робіцца непасрэдна ў раёнах. А кнігі, зробленыя з любоўю, і чытаюцца лепш.

— Грошай вам хапае!

— Каму сёння грошай хапае? Нікому. Адносна універсальнай энцыклапедыі: яна ідзе па асобнай дзяржаўнай праграме, і тут можна толькі падзякаваць нашай дзяржаве.

Што тычыцца ўсяго астатняга, асабліва аплаты працы супрацоўнікаў, тут я пахваліцца не магу. Нашы зарплаты найперш залежаць ад нашага прыбытку. Дык вось, робячы энцыклапедыю, прыбытку вялікага не набудзеш, таму што гэта вельмі цяжкая, вельмі скрупулёзная і малаэфектыўная ў чыста вытворчым плане праца.

У некаторых дзяржаўных выдавецтвах дзеля эканоміі сродкаў скарачаюць штаты: больш кніг, менш людзей.

— Толькі праз дзяржаўнае прадыямства «Беларуская кніга». Я бачыў нямаю нашых кніг за мяжой. Але пакуль усе яны трапляюць туды, як кажучы, з аказіяй. Крыху працэсу ў Расіі. Аднак туды разнастайныя кнігагандлюючыя фірмы бяруць звычайна рускамоўную літаратуру. Таму Дзяржкамітэтам па друку пытанне пастаўлена наступным чынам: адкрыць у Маскве Дом беларускай кнігі. Ведаю, у Варшаве ёсць магазін, дзе прадаюць беларускія кнігі. Ёсць Дом славянскай кнігі і ў Германіі, у Франкфурце.

— І апошняе. Вы — пісьменнік. Ці застаецца час і сілы для ўласнай літаратурнай творчасці?

— Апошнім часам у мяне выйшлі дзве кніжкі. Адна паззі — «Журавінавы востраў», а другая — «Палескія вандровнікі».

Узнікла такая ідэя — прайсці апошняй дарогай Караткевіча, прадоўжыць яе. Калі памятаецца, наш пісьменнік падарожнічаў па Прыпяці, яму зарабілася кепска, са шпіталю ён ужо не вярнуўся. Вось з таго месца, адкуль забраў Караткевіча — у Лунінецкім раёне, мы і пайшлі ў падарожжа. Я ўзяў з сабою магнітафон, каб запісваць галасы ўсіх, каго сустрэнем. Падарожжа доўжылася тры месяцы ў тры розныя гады. У першы год стаяла страшэнная засуха, у другі на нас абрынуўся лівень. Карацей, прайшлі ад граніцы Украіны па Гарыні і да Калінкавічаў. Пасля я зрабіў такую лірычную дакументальную радыёаповесць. І вось на аснове гэтага з'явілася кніжка «Палескія вандровнікі».

Ну і для дзяцей у мінулым годзе выйшла кніжка «Зорнае поле».

— Генадзь Пятровіч, дзякуем вам за сустрэчу. Плёну «Беларускай Энцыклапедыі» і вам асабіста.

Гутарку вяла Галіна УЛІЦЕНАК.

ТВОРЧЫЯ СУСТРЭЧЫ

У МІНСКУ

Нядаўна ў бібліятэцы «Юнацтва» на сустрэчу з вядомымі беларускімі паэтамі Сяргеем Законнікавым і Алесем Письмянковым сабраліся юнакі і дзяўчаты — навучэнцы філалагічнага аддзялення Мінскага дзяржаўнага педкаледжа № 1, вучні і выкладчыкі школ Фрунзенскага раёна сталіцы, неаб'якавыя да беларускай каззіі.

Сяргей Законнікаў — галоўны рэдактар часопіса «Польмя». Ён вядомы чытачу па такіх зборніках, як «Рунь», «Бяседа», «Устань да сонца», «Сутнасць». За кнігу лірыкі «Пакуль жыве мая бяроза» паэт быў удастоены ў 1982 годзе звання лаўрэата Літаратурнай прэміі імя Аркадзя Куляшова.

Алесь Письмянкоў — аўтар зборнікаў паэзіі «Белы камень», «Чытаю зоры», галоўны рэдактар штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва». У сваіх вершах ён услаўляе родны край, прыроду, разважае пра сучаснасць, мінуўшчыну.

Падчас сустрэчы С. Законнікаў расказаў пра часопіс, пра яго гісторыю і перспектывы развіцця:

— Мы павінны ганарыцца, што ў нас ёсць проза, паэзія, драматургія, не горшыя, чым у іншых народаў. Наадварот, проза сербаў, па-

лякаў і беларусаў лічыцца самай лепшай, дасканалай, змястоўнай і цікавай. Уззяць хоць бы любы нумар часопіса «Польмя». Што мы маем на яго старонках? Гэта Я. Брыль, Р. Барадулін, Л. Геніюш, А. Кудравец, В. Быкаў і іншыя выдатныя пісьменнікі. Хіба гэта не гонар ведаць, што беларуская літаратура не ўступае літаратуры іншых народаў?

На жаль, часопіс «Польмя» зараз знаходзіцца не ў самым лепшым матэрыяльным становішчы. Але калектыву рэдакцыі стараецца, каб часопіс выдаваўся і ў будучыні, каб не скараціўся яго аб'ём, каб ён працягваў радаваць сваіх чытачоў. Дапамагаюць яму ўсе, хто толькі можа: і некаторыя прадпрыемальнікі, і пісьменнікі, і дзеячы культуры.

Алесь Письмянкоў перакананы, што наша краіна будзе мець шчаслівую будучыню, нашы мова, народ, літаратура будуць развівацца і квітнець, і нам, беларусам, будзе чым ганарыцца.

Паэты нагадалі пра незвычайныя выпадкі з свайго жыцця. А. Письмянкоў цікава расказаў пра свае рыбацкія прыгоды, С. Законнікаў — пра Данію, іншыя краіны, у якіх яму давалося пабыць.

Сустрэча прайшла вельмі цікава, таксама дзякуючы вядучым — загадчыцы бібліятэкі Валян-

ціне Коршыкавай і бібліятэкару Наталлі Стрыгельскай.

Вячаслаў МАЛЕЙКА.

У ЛАТГАЛІ

Дырэктар Цэнтра беларускай культуры Аляксандр Рудзь, танцавальны ансамбль «Чараўніцы» і дуэт акардэаністаў ЦБК пабывалі ў Прэйлі ў Цэнтры славянскіх культур і прынялі ўдзел у канцэрце разам з ансамблем «Рябинушка» горада Прэйлі.

А старшыня беларускага таварыства «Уздым» Таццяна Бучэль і намеснік старшыні гэтага таварыства Станіслаў Валодзька разам са студэнтамі ДПУ, якія вывучаюць беларускую мову (як спецыяльна курс), і дзецьмі беларускай нядзельнай школы ўдзельнічалі ў тыдні нацыянальных культур у Ніцгальскай вобласці. У Маладзёжным цэнтры ў Краўі латвійскія беларусы былі на адкрыцці выставы кніг і народных вырабаў, спявалі песні і чыталі вершы.

Цікавая сустрэча адбылася і ў беларускім таварыстве «Уздым». Тут гасцілі дзеці дзіцячага дома Краўя і Літоўскай нядзельнай школы. Выхаванцы Беларускай нядзельнай школы паказалі ім прадстаўленне.

В. СТАНІСЛАВАЎ. Латвія, г. Даўгаўпілс.

● Алена ЯСКЕВІЧ, кандыдат філалагічных навук.

У 1998 годзе рэлігійна-культурная грамадскасць Беларусі, Украіны, Польшчы адзначыла 500-годдзе заснавання знакамітага Супрасльскага манастыра. У 1498-м намаганнімі вялікай княгіні і каралевы Польшчы (з 1505-га) Алены Іванаўны, наваградскага ваяводы і маршалка Вялікага княства Літоўскага гетмана Аляксандра Хадкевіча і смаленскага архіепіскапа, пазней кіеўскага мітрапаліта Іосіфа II Солтана па верхнім цяжэнні ракі Супраслі ля селішча Грудзек, побач з сядзібай Хадкевічаў, засноўваецца манастыр. Але Госпадам было адкрыта манахам іншае месца жыхарства — ва ўрочышчы Сухі Грод на левабярэжжы Супраслі паблізу Беластока. Сярод насельнікаў манастыра-лаўры былі інакі з Афона, Сербіі,

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА «ЖЫЦЦЁ І ВЕРА»

суседніх Кіева-Пячэрскага і Жыровіцкага манастыроў-лаўраў.

Творы супрасльскіх манахаў фактычна паклалі пачатак палемічнай лініі айчыннага пісьменства. Імі было напісана "Пасланне да латын з іх жа кніг" (не пазней 1582 года, на думку А. Коршунава, як адказ на кнігу П. Скаргі "Аб аднасці касцёла Божлага" (1577).

Згаданы памфлет напісаны ў форме трактата, узбагачанага вытрымкамі з каталіцкіх хронік, твораў рымскіх гісторыкаў, лацінскіх тэолагаў Грацыяна, Плаціны і іншых. Аўтары твора абвяргаюць тэзіс П. Скаргі пра пап як "намеснікаў Бога на зямлі", паказваючы ў асобных прадстаўнікоў клірата тых часоў выпадкі хцівасці, авантурызму.

Мова твора кандовая старабеларуская, багатая на вобразныя выслоўі, параўнанні. На думку А. Коршунава, пазней ідэі, матывы, мастацка-стылявыя сродкі "Паслання" выкарыстоўваліся, знайшлі працяг у творчасці Г. Сматрыцкага, С. Зізанія, В. Суражскага, І. Вішанскага і іншых пісьменнікаў-палемістаў.

Але на другую палову 60-х гадоў XVI стагоддзя прыпадае апырчана. На пачатку 1566 года апыжун друкароў мітрапаліт Афанасій цяжка захварэў, і, адчуваючы неспрыяльную палітычную сітуацыю, Іван Фёдарэў і Пётр Мсціславец вырашаюць ад'ехаць з Масквы на беларускія землі Вялікага княства Літоўскага.

На заходняй мяжы беларускіх зямель ВКЛ у Супраслі ўтварыўся адзін з буйнейшых цэнтраў кніжнасці Slavica Orthodoxia.

Сусветна вядомая знакамітая Супрасльская Лаўра, каштоўная для славянскай навукі і тым, што ў яе сценах быў складзены Супрасльскі зборнік 1519 года, які змяшчае самы поўны спіс беларуска-літоўскага летапісу 1446 года. Супрасльскі рукапіс (ці, як

З ГІСТОРЫІ СУПРАСЛЬСКОЙ ЛАЎРЫ

АСВЕТНІКІ ЗЯМЛІ БЕЛАРУСКАЙ І ІХ СВЯТЫНІ

назваюць яго ў замежнай навукі, Супрасльскі кодэкс) з'яўляецца адным з самых старажытных помнікаў усходнеславянскага пісьменства, мае ў сваім складзе словы-павучэнні Іаана Златавуста і Тураўскае Евангелле.

У Супрасльскім манастыры знаходзілася (дарэчы, і зараз знаходзіцца) цудаздзейная ікона Багародзіцы Супрасльскай. Існуе паданне, што разам з зямельнымі надзеламі, царкоўным абсталяваннем, прыналежнасцямі і кнігамі смаленскі Уладыка ўнёс у 1503 годзе ў Супрасль дакладную копію цудаздзейнай Смаленскай іконы Божай Маці, якая карыстаецца асаблівай пашанай ва ўсіх славян.

Мяркуюцца, што Супрасльская ікона Божай Маці выдзе свой радавод ад Улахернскай Адзігітрыі, напісанай, паводле царкоўнага падання, у ліку 70 евангелістам Лукою непасрэдна з Багародзіцы. Гэтая ікона Божай Маці знаходзілася спачатку ў Антыяхіі, потым у Іерусаліме. Жонка грэчаскага імператара Феадосія II (408—450) Еўдакія ў час падарожжа ў Іерусалім набыла гэтую ікону і адаслала яе ў Канстанцінопаль у дар святой (як стала вядома пазней) Пульхерыі, сястры імператара. Ікона была пастаўлена Пульхерыяй ва Улахернскім храме, таму і атрымала такую назву. У яе гонар быў заснаваны манастыр. Знаходжанне Улахернскай Адзігітрыі ў Царградзе суправаджалася цудамі. Захавалася паданне, што Божая Маці з'явілася аднойчы двум спячым, падвала іх да сваёй іконы ў храме і даравала выплячэнне. Адтуль і пайшла другая назва Улахернскай

іконы "Адзігітрыя", што значыць "Пуцэвадзіцельніца". Многія спячых, амываючы свае вочы вадою з храмавай крыніцы, таксама атрымлівалі выплячэнне. Грэчаскія імператары асабліва шанавалі гэтую ікону, узялі нават звычай браць яе з сабою ў паходы, каб Божая Маці сваім амафорам ахоўвала іх ад ворагаў, небяспекі. З 626 года ўсталяваўся пажожны звычай кожны год у Вялікі Пост пераносіць гэтую ікону з Улахернскага манастыра ў імператарскі палац, дзе яна і заставалася да панядзелка Светлай Сядміцы.

Царкоўнае паданне сведчыць таксама, што грэчаскі імператар Канстанцін Парфінародны благаславіў Улахернскай іконай Багародзіцы сваю дачку, царэўну Ганну, выдаючы яе ў 1046 годзе за чарнігаўскага князя Усевалада Яраславіча. Ікона суправаджала царэўну Ганну ў яе падарожжы з Царграда ў Чарнігаўскае княства, чым і пацвердзіла сваю назву Адзігітрыі ("Пуцэвадзіцельніца"). Пасля смерці чарнігаўскага князя Усевалада Яраславіча ікона Адзігітрыі дасталася ў спадчыну яго сыну Уладзіміру Манамаху, народжанаму ад грэчаскай царэўны Ганны. Уладзімір Манамах перанёс ікону ў Смаленск і паставіў яе ў саборным храме Успення Багародзіцы.

З таго часу ікона Адзігітрыі пачала называцца Смаленскаю. Захавалася паданне, якое тлумачыць прысутнасць побач з выявай Божай Маці і Дзіцяці Хрыста шанаваных беларускіх святых Аўраамія Смаленскага і Мяркурыя-воя. Святые вой па загаду

Царыцы Нябеснай ноччу 24 лістапада 1239 года ў час асады Смаленска татарамі нябачна і нечакана з'явіўся ў варожым войску і забіў татарскага асіпка, на якога яны спадзяваліся больш, чым на ўсіх астатніх вояў. Святые Мяркурыі пад аховай Божай Маці і Нябеснага Войства мужна адбіваўся ад ворагаў, шмат іх знішчыўшы. Мяркурыі атрымаў пакутніцкі венец і быў усечаны мячом. Цудаздзейным чынам яго святое цела было перанесена ў сабор. Выратаванне Багародзіцай Смаленска кожны год памянаецца яго жыхарамі 24 лістапада ўсяночным няспаннем і малебнам перад цудаздзейнай іконай.

Спачатку Супрасльская ікона (існуюць паданні, што яна была напісана манахам з Афона, іншая версія сведчыць, што святыня была яўлена на водах ракі Супраслі двум манахам) змяшчалася ў іканастасе як мясцовашанаваная.

Звычайна днём ушанавання цудаздзейнай Супрасльскай іконы лічылася 25 сакавіка (7 красавіка), а ў апошні час 28 ліпеня (10 жніўня) — дзень усеагульнага святкавання Смаленскай іконы Адзігітрыі. Цудаздзейная ікона знаходзілася ў Супраслі да 1915 года, потым з-за наступлення нямецкіх войскаў, у час бежанства, была перанесена ў Слуцк. У Супрасль яна больш не вярнулася. Захаваліся толькі дзве копіі. Адна з іх знаходзіцца ў царкве Іаана Багаслова ў Супрасльскім манастыры. У маі — чэрвені і ў ліпені — жніўні ладзіцца міжнародныя навуковыя канферэнцыі-семінары, ідуць па-

ПАМЯЦЬ: ГАДАВІНА ТРАГЕДЫІ НА «НЯМІЗЕ»

У касцёле святых Сымона і Алены ў Мінску напярэдадні сумнай даты — гадавіны падзей на "Нямізе" 30 мая 1999 года — адбылося выкананне "Рэквіема" В. Моцарта сімфанічным аркестрам нацыянальнай тэлерадыёкампаніі і нацыянальнай харавой капэлай імя Р. Шырмы.

НА ЗДЫМКАХ: у Чырвоным касцёле ў час выканання "Рэквіема" В. Моцарта.

Фота Аляксея КАМУШЭНкі, БелТА.

АМЕРЫКАНСКІЯ ўРАЖАННІ

МЕСЦА СПАТКАННЯ — ЦАРКВА

— Пачатак на 1-й стар.

Велічны і строгі праваслаўны храм, што паўстаў напярканцы XX стагоддзя на амерыканскай зямлі, — яскравае сведчанне беларускай прысутнасці, беларускай духоўнасці. Нібы жывая іста, ён размаўляе з вечнасцю і прасторай галасам сыноў і дачок Беларусі, што сілай абставін, воляй лёсу трапілі ў гэты край.

— Мы тут ёсць, — нясуцца ў Космас іх галасы. — А там, дзе мы, — там наша воля, наша слова і наша малітва за ўвесь беларускі народ.

У наступным годзе парафія Жыровіцкай Божай маці (другая пасля Нью-Йорка парафія беларускай аўтакефальнай царквы ў ЗША) адзначыць свой 50-гадовы юбілей. А юбілей — гэта заўсёды падстава для роздому, для асэнсавання пройдзенага шляху. Вядома, ён быў няпросты ў тых, хто ў пасляваенны час (другая сусветная вайна) трапіў у гэтыя мясціны. Толькі што пераехаўшы з нямецкіх лагераў у Амерыку, беларусы адразу пачалі думаць пра будаўніцтва сваёй царквы. Агульным сходам было вырашана сабраць трохі грошай, узяць пазыку ў банку і талакою, як некалі ў сваёй вёсцы, узяцца за справу.

Аляксандр Лук'ячык (бацька цяперашняга кіраўніка камітэта грамадска-культурнага цэнтра "Полацак", вядомага амерыканскага прадпрыемальніка Анатоля Лук'ячыка) прывёз дошкі і іншы будаўнічы матэрыял. Са сваімі сякерамі, піламі, малаткамі прыйшлі А. Кананчук, М. Странко, А. Чэрнік... Жанчыны папрыносілі свае абразы, ручнікі, кветкі. Пачаліся рэгулярныя богаслужэнні, стала наладжвацца шматбаковае царкоўна-грамадскае жыццё.

У 1953 годзе рэгентам царкоўнага хору стаў кампазітар Мікола Куліковіч, які паставіў яго на высокі прафесійны ўзровень. Пры парафіі дзейнічалі рэгенцкія курсы, існавала выдавецкая дзейнасць, працавалі суботняя школка і пры ёй розныя дзіцячыя гурткі.

У 1957-м беларусы набылі новы дом для царквы, якая сталася на дзесяцігоддзі найважнейшым рэлігійным і нацыянальна-грамадскім асяродкам гуртавання беларусаў у Кліўлендзе.

Царкву, што паўстала каля "Полацака" і адчыніла свае дзверы для парафіян у пачатку 2000 года, ужо не ўзводзілі талакою. Яе будавалі прафесіяналы, якім за гэта беларусы заплацілі невялікі грошы. Пазыку, дарэчы, у банку не бралі, бо мелі ўжо свае грошы, навучыліся іх зарабляць.

Нябожчык Сяргей Карніловіч, які некалі набыў зямлю для "Полацака", параіў парафіянам набыць яшчэ і бінга. Яны гэта зрабілі. Што такое бінга? Гэта такі ігральны дом, дзе збіраюцца сотні азартных людзей. А для парафіян праца ў бінга — грамадскі абавязак. Нягледзячы на ўзрост, старэйшыя беларускія мужчыны і жанчыны яшчэ трымаюць на сваіх плячах бінга.

Вядомы беларускі літаратар замежжа А. Каханюўскі свой артыкул, прысвечаны 25-годдзю парафіі Жыровіцкай Божай Маці ў Кліўлендзе, надрукаваны ў часопісе "Голас царквы" за 1976 год, заканчвае словамі: "Што чакае парафію заўтра?" Пытанне гэта зусім не рытарычна гучыць і сёння. Тым больш, што ў ваколіцы Кліўленда ў апошнім дзесяцігоддзі прыехала нямала новых эмігрантаў з Беларусі. Нават тыя з іх, хто заўсёды лічыў сябе бязбожнікам, усё ж ідуць у нядзелю

да царквы, каб пабачыць сваіх людзей, пачуць родную гаворку. Па-ранейшаму месца сустрэчы беларусаў у Амерыцы змяняць нельга — гэта царква. Але настаў ужо час падумаць, як лічаць многія новыя імігранты, якім шляхам павінна развівацца і жыць беларуская парафія Жыровіцкай Божай Маці ў новым стагоддзі. Няма змены выдатнаму царкоўнаму хору. З прычыны таго, што народжане ў Амерыцы маладое пакаленне генетычных беларусаў практычна ўжо не ведае беларускую мову, царкоўныя службы даводзіцца праводзіць на дзвюх мовах — беларускай і англійскай. Але тэндэнцыя выразная: англійская выцясняе беларускую.

На думку адных, варта нарэшце стварыць беларускую бібліятэку з чытальнай залай, спойнікамі і даведнікамі, выпісаць газеты і іншую перыёдыку з Беларусі, каб заўсёды быць у курсе, што адбываецца на Бацькаўшчыне. Людзі старэйшага веку былі б не супраць, каб аддаць у грамадскае карыстанне асабістыя кнігі, якіх у кожнай сям'і сабралася нямала. Справай гонару парафіі, яе наступным крокам па ўмацаванню беларускай прысутнасці магло б стаць стварэнне ў "Полацаку" беларускага музея. Ёсць мноства архіўных матэрыялаў, твораў выяўленчага мастацтва, прадметаў старадаўняга беларускага побыту, абразоў і іншых унікальных рэчаў. І калі "Полацак" сапраўды ператворыцца ў жывы грамадска-культурны комплекс, куды пацягнуцца і старыя, і малыя, і нават проста цікаўныя амерыканцы, новая царква напоўніцца тым зместам, якога патрабуе ад яе час.

Тэцыяна
АНТОНАВА-МЕЛЬЯНОВІЧ.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

УКРАІНА

Я падтрымліваю намер разварушыць працу ў "Бацькаўшчыне" ў скрутны для яе час, шчыра ўдзячны В. Герасімаву, які адважыўся ўзваліць на свае плечы гэты цяжар.

Адносна анкеты: мяркую, яе трэба было б раздзяліць на два этапы.

Я быў удзельнікам і Першага, і Другога з'ездаў беларусаў свету, параюючы іх, дык толькі для кантрасту. Калі на Першы зляцеліся, як птушкі з выраю, сапраўдныя сыны Айчыны і запанавала свята беларускай душы, то Другі праходзіў у тэатры аперэты, і гэтым усё сказана.

Перспектыву "Бацькаўшчыны" бачу добрай, бо па ўсіх законах людскога жыцця дабро заўсёды перамагае зло, але калі?

Дадаткова інфармую В. Герасімава, што НКТ "Белая Русь" у Львове дэ-факта прыпыніла сваё існаванне, замест яго зарэгістравана беларускае зямляцтва, якое не ўваходзіць у "Бацькаўшчыну". Таму, з'яўляючыся сябрам Вялікай рады "ЗБС "Бацькаўшчына", я павінен і буду браць удзел ва ўсіх яе мерапрыемствах.

Што тычыцца канферэнцыі, прапаную рэферат на тэму: "Некаторыя асаблівасці нацыянальнага менталітэту і культуры беларусаў на Галічыне". У далейшым тэму можна ўдакладніць.

Барыс ЦІМАШЭНКА.

Львоў.

**БІБЛІЯТЭЧКА
ДЛЯ ІРКУЦКА**

Мабыць не знайсці на прасторах былога Савецкага Саюза куточка, дзе б не пражывалі нашы суродзічы. Апошняе дзесяцігоддзе адзначана абуджаннем нацыянальнай свядомасці, імкненнем стварыць беларускія арганізацыі. Не забываюць пра сваё паходжанне беларусы буйнога сібірскага горада Іркуцка, імкнучыся захаваць сваю спадчыну. Пачыналі яны нацыянальную дзейнасць у 1996 годзе, калі на I з'ездзе беларусаў Іркуцкай вобласці было заснавана Іркуцкае таварыства беларускай культуры імя Я. Чэрскага. На працягу гадоў таварыствам зроблена нямала па захаванню мовы і культурных традыцый, пашырэнню ведаў аб Беларусі. Вядзецца выхавальная праца з дзецьмі: працуе нядзельная школа, дзейнічае маладзёжны клуб з танцавальнай, фальклорнай, краязнаўчай секцыямі, дзіцячы ансамбль "Пралескі". Выдаецца газета-бюлетэнь "Маланка".

Іркуцкія беларусы маюць невялікую бібліятэку, якая не можа задаволіць духоўныя патрэбы дарослых і дзяцей. І калі ў Цэнтральнай гарадской бібліятэцы са згоды ўладаў быў адкрыты беларускі аддзел, востра паўстала праблема камплектавання яго літаратурай. На да-

памогу прыйшлі калектыў Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі, "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" і Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. З просьбай ахвяраваць кніжкі навуковыя супрацоўнікі звярнуліся не толькі да сваіх калегаў, але і ў іншыя інстытуты і арганізацыі. Знаёмыя і незнаёмыя неслі дзіцячую літаратуру, даведнікі, слоўнікі, падручнікі, часопісы, навукова-папулярныя выданні і мастацкія творы. Навукоўцы дарылі свае творы з аўтографамі. Стос кніжак прынесла Ірына Кулікоўскія ад рэдакцыі "Настаўніцкая газета". А аднойчы да арганізатараў акцыі завітаў Зміцер Цехановіч, які прынёс вельмі добрыя выданні У. Арлова, А. Мальдзіса, Б. Сачанкі і, спытаў, у якіх кніжках найбольшая патрэба, каб на ўласныя грошы купіць неабходную літаратуру. Вялікі дзякуй гэтай шчодроце, добраму чалавеку!

Добрымі і аператыўнасць праявілі супрацоўнікі Міністэрства замежных спраў па арганізацыі адпраўкі іркуцкаму таварыству кніжнага дара з Бацькаўшчыны. Шчыры дзякуй усім зацікаўленым у захаванні беларускай прысутнасці ў свеце!

Анфіса ЛЯДНЁВА,
супрацоўнік Інстытута
гісторыі НАН, сябра "ЗБС
"Бацькаўшчына".

Не адзін мастак выйшаў са сцен 10-й брэсцкай школы з архітэктурна-мастацкім ухілам. А заслуга ў гэтым вопытных педагогаў-мастакоў, старэйшым з якіх з'яўляецца заслужаны настаўнік Беларусі Віктар Міхайлаў. Сам пастаянны ўдзельнік рэспубліканскіх і замежных выстаў, ён яшчэ гаду і маладыя таленты.

НА ЗДЫМКУ: Віктар МІХАЙЛАЎ і Косця МЫШКО, пераможца конкурсу на пушкінскую тэму ў Ірландыі.

Фота Рамана КАБЯКА.

НАШЫ ЯПОНЦЫ

Восенню 1852 года дзеля падпісання дамовы з Японіяй была паслана дыпламатычная місія на чале з адміралам Пуцяціным. Перакладчыкам пры ёй быў ураджэнец Мінскай губерні, былы вучань Мінскай духоўнай семінарыі Іосіф Гашкевіч. Па вяртанні ў Санкт-Пецярбург Гашкевіч разам з самураем Тацібана-Каосай выдаў у 1857 годзе японска-рускі слоўнік. Неўзабаве па рэкамендацыі Пуцяціна Гашкевіч прызначыў консулам у Японію. Пры ім у Хакадзатэ ў 1861 годзе былі адкрыты расійская школа ды балыяца.

Цікавае да японскай культуры зблізіла ў Японію консула Гашкевіча ды архіепіскапа Японскага Мікалая, у свеце Івана Касаткіна (1836—1912), які нарадзіўся ў вёсцы Ягор'е на Бярозае Бельскага павета Смаленскай губерні — на спрадвечнай беларускай этнічнай тэрыторыі. Ягоны бацька, дарэчы, як і Гашкевіч, быў дзіякам у мясцовым храме і выкладчыкам у царкоўнапраходскай школе. Пасля заканчэння Смаленскай духоўнай семінарыі Касаткіна за казенны кошт адпраўляюць у Пецярбургскую духоўную акадэмію. Скончыўшы яе, ён вырашае ехаць на змену святару Махаву ў Хакайда іераманахам.

Японец Сяргей Сеэдзі, які скончыў такіскую семінарыю і ў 1880 годзе накіраваны ў Расію вучыцца, быў усыноўлены прафесарам батанікі Маскоўскага ўніверсітэта С. Рачынскім (1833—1902). Маёнтка Рачынскага Тацева знаходзіўся побач з вёскай Ягор'е на Бярозае, радзімай Мікалая Японскага. Цікавым будзе і тое, што ў 1920—1922 гадах у Японіі жыў і супрацоўнічаў з гідраграфічным аддзелам Японскага флоту Міхал Каменскі, які нарадзіўся 24 лістапада 1886 года на Беларусі. Пасля заканчэння Пецярбургскага ўніверсітэта ён у 1914—1919 гадах быў заснавальнікам і дырэктарам марской абсерваторыі ва Уладзівастоку. У 1923-м Міхал прыняў кіраўніцтва Астранамічнай абсерваторыі Варшаўскага ўніверсітэта. Быў сакратаром Польскага нацыянальнага астранамічнага камітэта і ганаровым сябрам Каралеўскага астранамічнага таварыства ў Англіі. Памёр Міхал Каменскі 19.04.1973 года пад Варшавай, пакінуўшы пасля сябе 70 навуковых прац.

Алесь БАРКОЎСКІ.

САДРУЖНАСЦЬ

Аляксандр ДЗІДЗЕВІЧ.

У польскім горадзе Зялёна Гура — пабывала дэлегацыя настаўнікаў сталічнай школы № 181. Гэта адказная паездка беларускіх настаўнікаў да польскіх калегаў у рамках праграмы "Экалагічная школа будучыні". Педагогі з Мінска наведвалі экалагічныя школы ў гарадах Зялёна Гура, Губен, Гранова, дзе азнаёміліся з сістэмай навучання і выхавання, а таксама з вопытам экалагічнай адукацыі ў польскіх школах.

У выніку паездкі былі падпісаны папярэднія дамоўленасці з Саюзам экалагічных школ з Зялёна Гуры аб супрацоўніцтве, складанні сумесных экалагічных праектаў, стажыроўках вучняў і педагогаў. Чатыры беларускія школьнікі і два настаўнікі СШ № 181 атрымалі запрашэнне наведаць са сваімі экалагічнымі праектамі Еўрапейскую школу ў Германіі.

НА ЗДЫМКУ: дэлегацыя беларускіх настаўнікаў наведвала аранжарэю экзатычных раслін у горадзе Зялёна Гура.

ЗАМЕЖКА

● **Таццяна ПАПОЎСКАЯ,** супрацоўнік Інстытута гісторыі НАН Беларусі.

Па ўзроўні масавай свядомасці Малдова для беларусаў у нашы дні застаецца ў цэлым малавядомым краем. Між тым здаўна нашы краіны мелі даволі цесныя міждзяржаўныя стасункі. Іх гісторыя пачынаецца ад часоў Вялікага княства Літоўскага і Малдаўскага княства — феадальнай дзяржавы, што існавала ў XIV—XIX стагоддзях. У старажытных беларускіх актах Малдаўскае княства фігуруе пад назвай Валашчына, Валашскае ваяводства. Як адзначаецца ў тагачасных крыніцах, ужо пры "першых госпадарох воевод волоскіх і князей литовских... они мели между собою братство и приятельство и мир". Сапраўды, на працягу многіх стагоддзяў Малдова была сферай палітычных інтарэсаў ВКЛ. Пасля спынення першай княжацкай дынастыі малдаўскія баяры ў 1374 годзе запрасілі да сябе на пасаду літоўскага князя Юрыя Карыятавіча, які, праўда, княжыў нядоўга, бо ў тым жа годзе памёр. Аднак ужо ў 1385-м, пасля падпісання Крэўскай уніі, Ягайла пры падтрымцы вялікага князя Вітаўта ўстанавіў над Малдаўскім княствам сюзерэннітэт Польшчы. Пазней яно аказвала дапамогу Вітаўту ў яго барацьбе супраць уніі. Справа дайшла нават да стварэння саюза Вітаўта, малдаўскага ваяводы Рамана і маскоўскага вялікага князя Васілія I.

У 1399 годзе Малдова выступіла саюзнікам Вітаўта ў бітве з войскам Залатой Арды на рацэ Ворскла, дзе саюзная войска пацярпелі буйное паражэнне. З канца XIV стагоддзя ва ўнутрымагдаўскіх справах актыўны ўдзел браў сын Альгерда вялікі князь ВКЛ Свідрыгайла. Падчас складаных жыццёвых калізій ён неаднаразова вымушаны быў пакідаць радзіму і шукаць сабе прытулак у Малдове. У

**БЕЛАРУСЫ Ў МАЛДОВЕ:
МІНУЛАЕ І СУЧАСНАСЦЬ**

сваю чаргу, палітычныя эмігранты з Малдовы сустракалі гасцінны прыём у ВКЛ. Не выключана, што на мяжы XIV—XV стагоддзяў Малдаўскае княства было ў васальнай залежнасці ад ВКЛ. У далейшым паміж дзвюма дзяржавамі ўсталяваліся раўнапраўныя адносіны. Вядома звыш 10 двухбаковых пагадненняў, заключаных у XV—XVI стагоддзях паміж ВКЛ і Малдовай, якія сведчаць аб гэтым. Вялікае княства Літоўскае неаднаразова аказвала падтрымку Малдаўскаму княству ў яго барацьбе супраць агрэсіі Асманскай імперыі. Беларускія ваяры разам з малдаванамі пралівалі кроў на палях бітваў з туркамі за свабоду Малдовы. Увогуле адносіны беларуска-літоўскага гаспадарства з Малдаўскім княствам вызначаліся сяброўствам і ўзаемадапамогай. Паводле дагавораў, ВКЛ амаль заўсёды захоўвала з Малдовай мір. Гэтак было нават тады, калі Польшча, звязаная уніяй з ВКЛ, ваявала супраць Малдаўскага княства. Адносіны Вялікага княства Літоўскага да Малдовы з'яўляліся зручнай магчымасцю прадэманстраваць ВКЛ сваю незалежную пазіцыю ад Польшчы, сведчылі аб добрым стаўленні праваслаўных беларусаў да малдаван-адзінаверцаў. Так, калі ў 1506 годзе кароль Польшчы і вялікі князь літоўскі Жыгімонт I Стары рыхтаваў паход на Малдову, ён прапанаваў удзел у ім войскам княства, але атрымаў рашучую адмову з боку Рады ВКЛ. На сойме 1532 года ў Вільні прадстаўнікі Жыгімонта марна прасілі дазволу на выкарыстанне супраць Малдовы войскаў ВКЛ, а ў

1551-м увогуле вальны сойм у Вільні вырашыў "прысегу учинити на вечны мир и покой воеводе волошскому з панством его милости великим князством Литовским". Актыўныя дыпламатычныя стасункі з Малдовай падтрымліваліся ВКЛ і пасля Люблінскай уніі 1569 года.

Усё гэта спрыяла культурнаму збліжэнню ВКЛ і Малдаўскага княства. Яшчэ на пачатку XV стагоддзя былі спробы злучыць праваслаўную царкву ВКЛ і Малдаўскага княства ў адзіную мітраполію. Літаратурная славянская мова, якая была афіцыйнай у Малдове да канца XVII стагоддзя, мела моцны ўплыў з боку старабеларускай мовы. Беларускі друкар з Віленскай брацкай друкарні Самуіл Рагаля быў заснавальнікам малдаўскага кнігадрукавання. У 1643 годзе ён быў пасланы мітрапалітам П. Магілам да малдаўскага гаспадара Васіля Лупу ў Ясы, дзе арганізаваў друкарню, у якой у тым жа годзе была выдадзена першая малдаўская друкаваная кніга "Евангелле вучыцельнае" ("Карця дэ ынвенцатуре"). Многія славутыя беларуска-літоўскія магнаты былі звязаны дынастычнымі шлюбамі з малдаўскімі гаспадарамі.

Вядома, сказанае вышэй тычылася ў першую чаргу стасункаў паміж вышэйшымі пластамі грамадства беларуска-літоўскага гаспадарства і Малдовы. Пасля далучэння Малдовы да Расіі ў канцы XVIII — пачатку XIX стагоддзяў, калі беларусы і малдаване апынуліся ў адзінай дзяржаве — Расійскай імперыі, — склаліся больш спрыяльныя ўмовы для ўзаемнай міграцыі насельніцтва, хаця яна і бы-

ла ў цэлым нязначнай. У часы першай сусветнай вайны ў Малдове знаходзілі сабе прытулак бежанцы з беларускіх земляў.

У 1924 годзе была створана Малдаўская АССР у складзе УССР, а правабярэжная частка малдаўскіх земляў (Бесарабія) была пад уладай Румыніі. У чэрвені 1940-га, пасля далучэння Савецкім Саюзам гэтай часткі, была створана Малдаўская ССР.

Устойлівая, хаця і невялікая беларуская супольнасць у Малдове з'явілася толькі пасля другой сусветнай вайны. Прыязджалі ў асноўным беларусы па абыякавому размеркаванню навучэнцаў, па сямейных абставінах. У 1959-м у Малдове было звыш 9 тысяч беларусаў, у 1979-м — каля 14 тысяч, у 1989 — 20 тысяч. Па сацыяльнаму складу гэта былі прадстаўнікі ўсіх слаёў грамадства, пераважна рабочыя і сяляне. У адпаведнасці з тэорыяй збліжэння і зліцця народаў, якая ажыццяўлялася ў той час у ССР, беларусы, як і іншыя нацыянальныя групы, не мелі ў Малдове сваіх культурна-асветных асяродкаў.

У 90-я гады пасля распаду ССР, набывшы нашымі краінамі незалежнасць ў жыцці беларуская дыяспара Малдовы адбыліся істотныя змены. Пэўная частка беларусаў вярнулася на Радзіму. У 1991—1995 гадах з агульнай колькасці 4 353 жыхароў Малдовы, якія прыехалі ў Беларусь, беларусы склалі 1 673 чалавекі, ці больш 38 працэнтаў. За гэты ж час з Беларусі ў Малдову перасяліліся 2 277 чалавек, у тым ліку і пэўная

колькасць беларусаў (у 1995-м — 45 беларусаў). Беларусы Малдовы пачалі больш імкнуцца да арганізацыі нацыянальна-культурнага жыцця. Была створана і пачала праводзіць культурна-асветную работу Беларускае грамада ў Рэспубліцы Малдова (Кішынь), старшыня Уладзімір Дзяржыцкі, у Бендэраў заснавана суполка "Беларусы" (кіраўнік Ганна Лапацкі). У Кішыньве дзейнічае беларуская нядзельная школа. У адной з бібліятэк горада арганізаваны аддзел беларускай літаратуры. Прадстаўнікі беларускіх суполак удзельнічалі ў рабоце Сходу беларусаў замежжа, і іл з'ездах беларусаў свету, што адбыліся ў Мінску ў 1993 і 1997 гадах. Суполкі падтрымліваюць сувязі з беларускім пасольствам у Малдове.

Беларусы ў Малдова прынялі шэраг абараняючых правы сваіх грамадзян на тэрыторыі адпаведных краін. У верасні 1995-га было падпісана Пагадненне паміж уладамі абедзвюх дзяржаў аб гарантыях правоў грамадзян у галіне пенсійнага забеспячэння. У маі 1994-га падпісана Пагадненне аб працоўнай дзейнасці і сацыяльнай абароне грамадзян Рэспублікі Беларусь, што працягваецца на тэрыторыі Малдовы, і яе грамадзян, якія працягваюць на тэрыторыі Беларусі. Яно ўступіла ў сілу з лютага 1997 года. Гэтае пагадненне распаўсюджваецца на грамадзян і членаў іх сем'яў, а таксама асоб, якія маюць пастаяннае месца жыхарства на тэрыторыі Беларусі і Малдовы. У ім вызначана пытанні налічэння працоўнага стажу, часовай непрацаздольнасці ў сувязі з цяжарнасцю і родамі, прафесійнымі захворваннямі і г. д. У верасні 1997 года заключана міжурадавае Пагадненне аб абароне правоў і інтарэсаў беларусаў у Малдове і малдаван у Беларусі.

«Я ШЧАСЬЛІЎ ТАДЫ, КАЛІ ВОЛЯЙ НАПОЎНІЦА РОДНЫ НАШ КРАЙ...»

Жыццёвы і творчы шлях Хведара ІЛЬЯШЭВІЧА

● Лідзія САВІК.

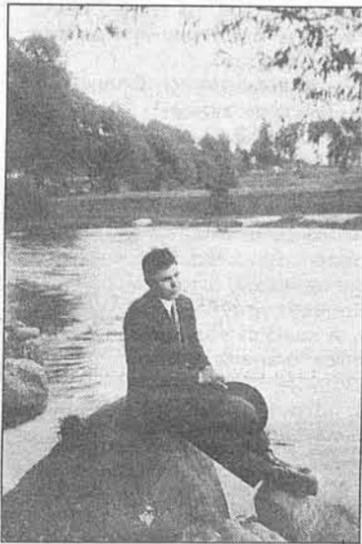
Імя Хведара Ільяшэвіча — паэта, празаіка, крытыка, беларускага грамадска-культурнага дзеяча, якому ў 2000 годзе споўнілася 69 гадоў, займае пачэснае месца ў ліку такіх вядомых літаратараў былой Заходняй Беларусі, як А. Луцкевіч, У. Самойла, А. Салагуб, І. Канчэўскі, Л. Родзевіч, Ф. Аляхновіч, Н. Арсеннева, М. Краўцоў, С. Хмара, А. Бярозка, А. Станкевіч, М. Машара, М. Танк, без якіх нельга ўявіць беларускі адраджэнскі рух 20-х — 30-х гадоў XX стагоддзя.

Усе, хто ведаў Хведара Ільяшэвіча ў тыя гады і пазней, на эміграцыі, хто быў знаёмы з ім асабіста ці па творчай і грамадскай дзейнасці, пакінулі па ім добрыя, цёплыя ўспаміны.

Сабраў і выдаў яго літаратурную спадчыну Юры Жывіца, стваральнік Беларускага музея ў Лямане («Недапетая песня», 1981, Германія), высокім словам удзячнасці і повагі згадвае яго ў «Масеевай кнізе» паэт Масей Сяднёў, беларускі празаік У. Случанскі (жыві і памёр у Аўстраліі) лічыў Хведара Ільяшэвіча сваім настаўнікам, збіраў яго творы а. Аляксандр Надсон. Пісалі пра свае сустрэчы з Ільяшэвічам многія вядомыя на эміграцыі беларусы: Я. Найдзюк, Ю. Віцьбіч, У. Брылеўскі, яму прысвячалі вершы М. Васілёк, М. Сяднёў, М. Кавыль... А пра жыццё Хведара Ільяшэвіча кароткае, але яркае і змястоўнае жыццё, напоўненае творчым гарэннем, любою да людзей, бацькаўшчыны, за волю і незалежнасць якой самаахварна змагаўся.

Некалі Гэтэ сказаў: «Хто хоча зразумець паэта, той мусіць пабыць на яго радзіме». А радзіма Хведара Ільяшэвіча — беларуская Вільня, дзе ён нарадзіўся 17 сакавіка 1910 года ў сям'і паштапёна. Бацькі былі беларусамі і паходзілі з Пружан. Хведар быў малодшым, меў сястру Ніну і старэйшага брата Міколу. Падчас першай сусветнай вайны пайшлі ў бежанства, жылі ў г. Скопіне, непадалёку ад Рязані, перажылі рэвалюцыю, грамадзянскую вайну. У Вільню вярнуліся, калі заходняя частка Беларусі апынулася пад уладай Польшчы. Пачалася вынішчэнне ўсяго беларускага на Крэсах усходніх, на беларускіх землях запанавалі польскія асаднікі, арыштоўваліся беларускія дзеячы, закрываліся школы, ганьбавалася беларуская мова. Тым не менш, Ільяшэвічы паспалі дзяцей вучыцца ў Віленскую беларускую гімназію, адну з чатырох беларускіх гімназій, якія яшчэ існавалі ў Заходняй Беларусі. У Віленскай гімназіі працавалі выдатныя педагогі-асветнікі: М. Гарэцкі, А. Смоліч, С. Рак-Міхайлоўскі, А. Грыневіч, С. Паўловіч. Навучэнцы выдавалі рукапісны часопіс «Рунь», друкаваліся ў часопісе «Маладое жыццё» (1921—1923 гады). У ім упершыню пачалі публікаваць свае творы Мікола і Хведар Ільяшэвічы. Выязджаючы падчас канікул у Пружаны Хведар, які быў таварыс-

кім, шчырым юнаком, любіў спяваць, выдатна іграў на гітары, гармоніку, заўсёды збіраў вакол сябе моладзь, чытаў вершы, расказваў пра беларускую гісторыю. Ён, як і Алякс Салагуб (актыўны ўдзельнік Беларускай сялянска-работніцкай Грамады), хадзіў па беларускіх вёсках, распаўсюджваў рэвалюцыйную літаратуру, ідэі беларускасці. За гэту дзейнасць і А. Салагуб, і Х. Ільяшэвіч у 1927 годзе польскімі ўладамі былі пасаджаны ў Лукішкі, віленскую турму, сцены якой памятаюць многія славутыя беларусавязняў. Пасля дзесяці месяцаў зняволення шляхі беларускіх паэтаў разыходзяцца. А. Салагуб, паверыўшы, што ў БССР сапраўды будзеца «беларускі дом», нелегальна пераходзіць мяжу і, прыехаўшы ў Мінск, паступае ва ўніверсітэт, затым у аспірантуру Інстытута літаратуры Акадэміі навук. Да гэтага часу ён ужо быў вядомым паэтам, аўтарам многіх вершаў, «Лукішкага дзённіка», гэтага, па словах У. Калесніка, «мастацкага дакумента цэлага пакалення заходнебеларускай моладзі 20-х гг., мастацкай хронікі турэмнага жыцця». Аднак А. Салагуб, прыхільнік савецкай улады і яе

Хведар ІЛЬЯШЭВІЧ у маладыя гады.

сацыялістычных пераўтварэнняў, у перыяд сталінскіх рэпрэсій аб'яўлены «ворагам народа», быў расстраляны ў 1934 годзе, а жонка з сынам высланы на Поўнач.

Хведар Ільяшэвіч пасля выхаду з Лукішак, ужо таксама вядомы паэт (дэбютаваў вершамі з 1925 года ў часопісах «Студэнцкая думка», «Жыццё беларуса», «Беларуская справа», «Беларуская ніва», «Крыніца», «Калосьсе» пад псеўданімам «Малады»), быў сустрэты роднымі, сябрамі, якія зрабілі незвычайны падарунак 19-гадоваму паэту — выдаўлі яго першы паэтычны зборнік «Веснапесні» (1929, Вільня, падрыхтаваны да друку сястрой Нінай). Прадмову да зборніка напісаў сам паэт, у якой адзначаў: «Я думаю вобразна, дзеля гэтага ў маіх вершах шмат недасказанага. Галоўны тон іх — гэта трывожнасць сучаснае эпохі. Судакзна якраз гэтаму, што звініць у цэнтральных вершах, я і назваў зборнічак «Веснапесні». Шмат твораў, зьмешчаных тут, ужо друкаваліся. Між іншым, надрукаваны мой першы «салідны» верш «Мужыцкая доля», спраўлены Натальляй Арсенневай.

Яшчэ шукаю пераважна ў галіне формы. Старое не падабаецца. У беларускай паэзіі, зусім зразумела, пераважалі сумныя, нявыразныя матывы і ідэалы. Новае пакаленне, якое вырасла на грунце адраджэнскага ўздыму, нясе з сабой выразнасць і бадзёркасць. У навейшай беларускай паэзіі гучыць сонечны марш, і для «новых» паэтаў настаў час скласці «Новы Апокрыф».

Для новых, маладых паэтаў пакалення Х. Ільяшэвіча «Новы Апокрыф» далучаўся да традыцый «Апокрыфа» М. Багдановіча, класіка беларускай літаратуры, які да сімвала веры. Паэзія Х. Ільяшэвіча бы-

ла заснавана на падзеях, праблемах тагачаснай рэчаіснасці, якімі жыла Заходняя Беларусь і сярод якіх фарміраваўся Х. Ільяшэвіч. Таму і вершы першага зборніка паэта цалкам адпавядалі яго грамадзянскай, палітычнай пазіцыі, неслі сапраўды выразны адбітак маладога запалу, веры ў нацыянальна-адраджэнскія ідэі. Гэта асабліва адчувальна ў праграмным вершы «Гвардыя», які адкрываў «Веснапесні».

Мы маладыя,
Мы ўдалыя,
Мы брацця волю, сонца і дня!
Хай льюцца песні
Аб шчасці і долі —
І болей сьмеху, больш жыцця!

Такія вершы, перапоўненыя рытарычнымі заклікамі, хоць і не вызначалі высокай мастацкасцю, знешне, аднак, успрымаліся як поўная супрацьлегласць той паэзіі, дзе найбольш гучалі ноты тугі, безвыходнасці, апавядалася пра цяжкую, пакутную долю народа. Па-другое, яны гаварылі, што трэба надаць беларускай паэзіі жыццесцвярдзальнага пафасу, хаця сам малады паэт не цураўся таксама плачаў-жалбаў, характэрных для беларусаў тужліва-элегічных настрояў.

Х. Ільяшэвіч шмат пісаў вершаў, прысвечаных гарадскому рабочаму люду («Работнік», «Каваль», «За работай...»), і гэтым як бы далучаўся да грамадскіх спраў, знаходзіў дзеля гэтага шчырыя словы, верыў, заклікаў, марыў: «Толькі вер — і загіне зіма, // І над краем свабодна, прыгожа // Узыйдзе, закрусе ясна...», «Калі будзем мы спаць, // Будзе лепей панам. // Хто нам можа што даць? // Мы! Ты сам!», «Здаецца б, клікаў да работы новай, // Да песняў веснавых, да шчасця, да жыцця!...» «Я шчасліў тады, // Калі воляй напоўніцца родны наш край...»

Турэмнае пакаранне не прыцішыла бунтарных настрояў беларускага паэта. Ён працягваў актыўна працаваць на ніве нацыянальнага адраджэння, спалучаючы грамадскую дзейнасць з вучобай на гістарычным факультэце Віленскага ўніверсітэта.

У гэты час з Прагі ў Вільню вярнуўся Мікола Ільяшэвіч, які вучыўся ў Карпавым ўніверсітэце разам з У. Жылкам, В. Жук-Грышкевічам, Я. Геніюшам, Л. Гарошкам, братамі Орсамі. Ён таксама ўключыўся ў работу па аб'яднанню беларусаў: стаў рэдактарам часопіса «Саха», пісаў артыкулы па нацыянальных праблемах, раскрываючы роллю Расіі ў адносінах да паўночна-заходняга краю ад часоў Кацярыны II, выкладаў у Віленскай беларускай гімназіі гісторыю Беларусі, з педагогічнымі мэтамі напісаў вучэбны дапаможнік «Кароткі нарыс псіхалогіі». У Празе на чэшскай мове выйшла кніга Міколы Ільяшэвіча «Беларусь і беларусы», дзе аўтар ставіў задачу — пашырыць у Еўропе звесткі пра Беларусь.

Так браты Ільяшэвічы ад маладых гадоў аддавалі службу беларускай нацыянальнай ідэі. Аднак Мікола Ільяшэвіч у 1934-м вельмі рана (на 28 годзе жыцця) памёр ад невылечных тады сухотаў, а Хведар, скончыўшы ў 1936-м Віленскі ўніверсітэт, абараніў дысертацыю «Друкарня дома Мамонічаў у Вільні (1575—1622)», атрымаў званне магістра філасофіі. У яго асабістым жыцці таксама адбыліся змены: ён ажаніўся. Жонкай яго стала дзяўчына, якая сябрала з Міколам, менавіта адчуванне агульнай страты зблізіла іх. Працягваючы далей справу Міколы, Надзя (паходзіла з беларускай сям'і Алексюкоў з вёскі Тапалыны каля Беластока) і Хведар жылі ў Вільні, дзе ў іх нарадзілася двое дзяцей: дачка Марыя (1936) і сын Юрка (1938). Хведар працаваў на месцы Міколы ў Віленскай беларускай гімназіі, выкладаў родную мову, літаратуру, гісторыю. У гэтыя гады ў гімназіі настаўнікам матэматыкі, а затым дырэктарам працаваў Барыс Кіт, сябра братаў Ільяшэвічаў, які пазней стане сусветна вядомым вучоным, акадэмікам Міжнароднай акадэміі астранаўтыкі.

Працяг будзе.

КОНКУРСЫ

Святам высокай моды стала правядзенне ў Віцебску конкурсу мадэльераў-дызайнераў і манекеншчыц агенцтваў мадэлей Беларусі «Белая амфара-2000».

Гэты конкурс, які нарадзіўся некалькі гадоў таму па ініцыятыве канцэрна «Беллегграм», набывае ў краіне ўсё большую папулярнасць. Ён заўважаны замежнымі мастакамі-мадэльерамі. Апошняе асабліва адметнае цяперашнім разам: журы конкурсу з'яўляецца, па сутнасці, міжнародным.

У дзень урачыстага адкрыцця «Белай амфары» было наладжана грандыёзнае святочнае шоу, на якім шматлікія глядачы ўбачылі шэсце моды па планеце на працягу стагоддзя. Звярнулі на сябе ўвагу новыя калекцыі «Сцежка Месяца» і «Серыя пашпарта 2000».

Сярод ганаровых гасцей

«БЕЛАЯ АМФАРА-2000»

У ВІЦЕБСКУ

«Белай амфары» (падчас яе адкрыцця) быў пасол ЗША ў Беларусі Дэніел Спекхард разам з сям'ёй...

Уладальнікам Гран-пры сярод мадэльераў-дызайнераў стала Алена Міт, мастак-мадэльер ЗАА «Мілавіца», за калекцыю «Утопія». Вышэйшую ўзнагароду фестывалю Гран-пры атрымалі і манекеншчыцы мінскага агенцтва мадэлей «Тамара».

НА ЗДЫМКАХ: фрагменты конкурснага паказу мадэлей; мадэль — прызёр фестывалю; мастак-мадэльер ЗАА «Мілавіца» Алена Міт з узнагародай; госці фестывалю.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

Лідзія САВІК — пісьменніца, крытык, літаратурнаўца, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры імя Я. Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, дацэнт Беларускага ўніверсітэта культуры, член Саюза пісьменнікаў Беларусі. Займаецца вяртаннем творчай спадчыны рэпрэсраванай і эмігранцкай беларускай літаратуры. Выдала манаграфіі: «Адчуванне часу», «Пад мірным небам Бацькаўшчыны», «Вяртанне», «Каб не астыла цяпло зямлі», сааўтар кнігі «Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20-х — 30-х гадоў», «Культура беларускага замежжа», «Сыны і паны Беларусі». Выступае на старонках рэспубліканскай перыёдыкі з праблемнымі артыкуламі.

ГАСЦЁНЯ

Я сустрэлася з Марынай Дударавай у грымёрцы Маладзёжнага тэатра ў перапынку паміж рэпетыцыямі. Яна, як балетмайстар, праводзіць па некалькі рэпетыцый на дзень, прычым у розных тэатрах, здараецца, з разбегкай 10—15 хвілін. Паспець усюды ёй дапамагае Прынцэса — так любіўна Марына называе свой бэзавы «Фольксваген», які водзіць з задавальненнем.

Марына Віктараўна зда-лася мне вельмі прыемнай жанчынай, адкрытым чалавекам, але ўменне пастаяць за сябе ў любых абставінах таксама не хавала.

Марына Дударова ахвотна расказвае пра сваю дружную сям'ю: мужа Ігара Дударова, у мінулым артыста балета Беларускага опернага тэатра, а зараз уладальніка ўласнай фірмы, і дзвюх дачок Мар'яну і Аляксандру, якімі вельмі ганарыцца. Старэйшая сур'езна займаецца англійскай мовай, нядаўна заняла першае месца ў гарадской алімпіядзе, малодшая піша вершы на рускай і, што здзіўляе маці, на беларускай мовах. Членам сям'і з'яўляецца таксама чорны тэр'ер па мянушцы Раджа. На маё натуральнае пытанне, як яна ўсё паспявае, Марына Віктараўна адказала:

— Тэатр займае вельмі шмат часу, асабліва ў перыяд прадпрэм'ернай гонкі, але сям'я падтрымлівае маю апантанасць. Я ўмею добра арганізаваць свой час, раблю некалькі спраў адразу, а ноччу магу варыць боршч. А наогул, для ўсіх свята, калі я дома.

— Што надае вам адчуванне свабоды?

— Да 30 год я была страшэнна заціснутая, нібыта ў ракавіне сядзела. Мне здаецца, што ўвесь час я набірала, упітвала, а калі з'явілася неабходная база, стала на што абаверціцца, — я пачала раскрывацца, адчула сябе ўпэўнена.

— Вы паставілі спектаклі, галоўныя герані якіх тры вядомыя жанчыны-вобразы: Мэрылін Манро, Шахразада, Джульета. Чаму менавіта пра іх, што ў вас агульнага з імі?

— Ідэя спектакля «Я хачу

Гэта здараецца заўсёды нечакана. Выбух эмоцый, аспляляльнасць навізна, пераварот ва ўспрыманні рэчаіснасці, хва-

ля надвычайнай цікавасці да тэатральнага жыцця. Узыходжанне Марыны Дударавай на зоркавы небасхіл выклікала менавіта такую рэакцыю, калі яна, балетмайстар, уззялася за рэжысёрскую справу і паставіла на сцэне Дзяржаўнага маладзёжнага тэатра Беларусі тры спектаклі: «Я хачу быць каханай...», «Сакрэт Шахразады», «...і зноў Рамэо і Джульета». Унікальнасць работ Марыны Дударавай у тым, што яна надзяліла аднолькавымі паўнамоцтвамі напружаную лірычную драматургію, музыку і балетныя рухі. У выніку такога эксперыменту атрымаліся незвычайныя спектаклі. У двух апошніх Марына Дударова праявіла сябе яшчэ і як здольная актрыса. У спектакль «...і зноў Рамэо і Джульета» яна

ўвзяла новую ролю — злога духа, якую бліскуча «выпісала» з дапамогаю балетных сродкаў.

Прызнанне хутка перайшло межы Беларусі. Са сваімі спектаклямі Марына прыняла ўдзел у міжнародных фестывалях у Беларусі, Малдове, Украіне, Латвіі, Францыі, Егіпце. У 1998 годзе яна стала прызёрам міжнароднага конкурсу «Прызнанне ў каханні» ў намінацыі «За лепшую рэжысуру» і ўладальнікам прызга сімпляты гледачоў.

І яшчэ адзін штырх да творчай біяграфіі Марыны Дударавай — стварэнне ёю харэаграфічных пастановак да мастацкіх стужак знакамітых рэжысёраў Алаіса Брэнча («Белыя дзевы») і Валерыя Рубінчыка («Пейзаж з трыма купальшчыцамі»).

спектакль, а гэта Алена Унукава, Ігар Фільчанкоў, Сяргей Журавель, Анатоль Кот, Ганна Лаухіна і іншыя. Мне здаецца, гэта ўзаемна. У нас добрая каманда, а калі працуюць аднадумцы, то ўвесь спектакль будзе прасякнуты дабрывёю і прыгажосцю, і гэта перадасца людзям у зале. Мне ўвогуле здаецца, што ў апошні час з тэатра адыходзіць тэатральная эстэтыка, якая ўключае ў сябе такія паняцці, як умоўнасць, вобразнасць, стыльовае адзінства, паэтычнасць.

— Эстэтыка наогул страчана?

— Не, захавалася ў маіх спектаклях, — смеецца Марына Віктараўна, і гэтак лічыць не толькі яна. Многія з тэатральных крытыкаў гавораць, што пастаноўкі Марыны Дударавай адразу можна пазнаць, яны маюць свой адметны стыль, аснова якога — вобразнасць.

— А на мары час застаецца?

— Так, я мару, каб заснаваць свой тэатр, дзе будуць працаваць толькі тыя, каго люблю я, і тыя, хто любіць мяне, людзі, якія ўмеюць і жадаюць працаваць. І каб мы ні ад кога не залежалі, толькі — ад нашых гледачоў.

Спецыялістамі прызнана, што Марына Дударова сваімі спектаклямі стварыла практычна новы напрамак у драматургіі. На адным з фестываляў было прапанавана назваць яго постмадэрнісцкім экспрэсіянізмам, але афіцыйнай назвы гэты новы стыль накуль яшчэ не мае.

Гутарыла Лавінія АРЭШКА.

СУЗОР'Е ТАЛЕНТАЎ Марыны ДУДАРАВАЙ

быць каханай» паводле кнігі Сільвена Рэнера «Трагедыя Мэрылін Манро» належыць Алене Унукавай. Мяне зацікавіла трагічнасць лёсу менавіта ў той момант, калі жанчына, знаходзячыся ў зеніце славы, вядомасці і ўсеагульнай любові, усё ж засталася глыбока няшчаснай. Мне цікава гэта даследаваць. «Сакрэт Шахразады» з'явіўся пасля нашай паездкі на фестываль у Каір, пад уплывам усходняга каларыту. Значную дапамогу аказаў егіпцянін Амін Эль Серафі, мастак-афарміцель спектакля. Шахразада таксама вельмі цікавы для мяне вобраз. Апошняя мая геранія, Джульета, — дзяўчына, якая за некалькі дзён ператварылася ў жанчыну, здольную абараніць самае галоўнае ў жыцці — сваё каханне. Мяне хваляюць экстрэмальныя моманты, бо тады чалавек раскрываецца ў поўнай меры і яго цікава даследаваць. А ўвогуле, тэма ўсіх маіх спектакляў — каханне. Я лічу, што яно — самае галоўнае з таго, што дадзена чалавеку. І не толькі каханне мужчыны і жанчыны, а ўсе праявы любові.

Я люблю людзей і хачу, каб яны мяне любілі.

— У адным з інтэрв'ю вы казалі, што ў тэатры вам падабаюцца фанатыкі. Вас таксама можна аднесці да іх ліку?

— Так, я верная тэатру, напэракор усяму. Гэта нялёгка. Усе ведалі мяне як харэографу, а тут раптам стала займацца рэжысурай, ды яшчэ і на сцэну сама выйшла. Маёй перамогай, лічу, стала прызнанне права на наступны спектакль. Пастаноўка «Жаніцьба Фігара» была ўнесена ў план Маладзёжнага тэатра.

— Адчулі задавальненне пераможцы?

— Не, страх. Каб не сапсаваць усё. Адказнасць значна большая, а вопыту мне яшчэ набіраць і набіраць. Прафесія рэжысёра вельмі камплектыўная. Трэба быць і часткова мастаком, бо ідэю дэкарацый дае рэжысёр, эканамістам, псіхалагам, добрым арганізатарам і мець моцную энергетыку — каб прымусіць людзей падключыцца працаваць на тваю ідэю. Надвычай цяжка. Калі адбываецца прэм'ера, у мяне наступае дэпрэсія, энергетычны спад. За-

тым спектакль ідзе ў пракат, і энергія ад гледачоў вяртаецца, назапашваецца. Я зноў бяруся за працу. Вось такі кругаварот атрымліваецца.

— А вы жывіце больш пацўццямі ці розумам?

— 50 на 50. Я вельмі эмацыянальная, хутка загарваюся, але і логіку маю. Жалезную. Фантазія заносіць у такую далячынь, што адтуль можна і не выбрацца. Мне здаецца, што ўва мне ўсё ўраўнаважана. А яшчэ выводзіць з тупіка шалёная інтуіцыя. Мне нават здаецца, што я трошкі ведзьма, добрая ведзьма.

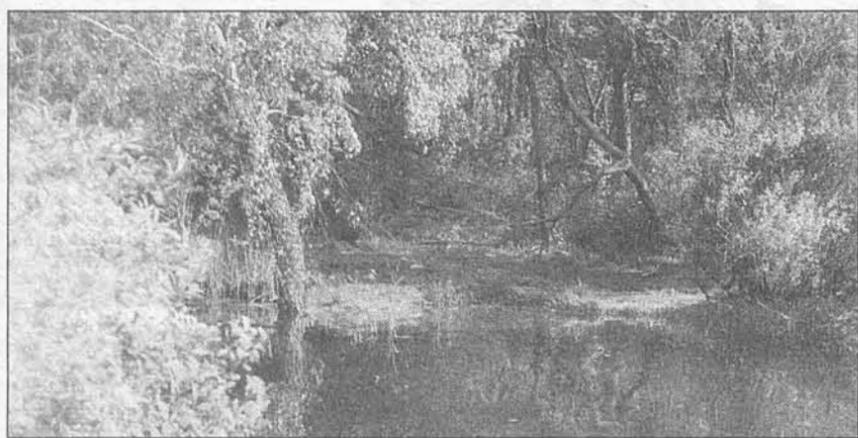
— Марына, вы гаварылі, што, нягледзячы на самыя добрыя адносіны, аднойчы вам надакучыла падпарадкоўвацца рэжысёрам. А як жа цяпер складаюцца адносіны ў вас з акцёрамі?

— Я вельмі люблю артыстаў, з якімі працую са спектакля ў

М. ДУДАРАВА ў спектаклі «...і зноў Рамэо і Джульета».

ЗАЧАРАВАНАЕ ВОЗЕРА

Фотадзбют Паўла БЯНЕЦКАГА.

АНОНС

Гомельская дзіцячая газета «Крынічка» — адзін з тых праектаў, які ажыццяўляюць самі дзеці — вучні журналісцкага класа сярэдняй школы № 44 горада Гомеля. У гэтым абласным цэнтры даволі шмат выданняў, разлічаных на старшакласнікаў ды студэнтаў, а вось малодшае пакаленне ў гэтым сэнсе доўгі час заставалася абдзеленым. Яшчэ больш балючай з'яўляецца праблема беларускамоўнага навучання школьнікаў, якая, на жаль, не толькі ніяк не вырашаецца, але, наадварот, абвастраецца.

Каб хоць крыху паўплываць на выпраўленне гэтага становішча, і распачала свой выхад цапкам беларускамоўная газе-

ЁСЦЬ У ГОМЕЛІ «КРЫНІЧКА»...

та для дзяцей Гомеля — «Крынічка». Як нарадзілася назва, ніхто і не памятае. Адрозна знайшоўся і эпіграф: словы Максіма Багдановіча: «У краі родным ёсць крыніца жывой вады...» Як вы ўжо, пэўна, здагадаліся, рэдактарамі і выдаўцамі газеты з'яўляюцца гомельскія школьнікі, навучэнцы адзінага ў вобласці журналісцкага класа. Арганізацыю тэхнічнага боку ўзяло на сябе абласное аб'яднанне «Грамадзянская ініцыятыва».

З'явіліся ў «Крынічкі» і сталыя рубрыкі: «Права», «Экалогія», «З нашай гісторыі» і іншыя. Не апошнія месца, безумоўна,

займаюць і лісты чытачоў. Над нумарамі газеты працуюць Таццяна Лозка і Паўлюк Міцкевіч.

Вось такія добрыя справы робяцца сёння ў Гомелі. Ну а тэлефанаванні ад тых, хто жадае больш дасканала пазнаёміцца з выданнем або замовіць далейшыя нумары патрыятычна-выхаваўчай дзіцячай беларускамоўнай газеткі «Крынічка», чакаем па нумары: (0232) 560-512. Адрасы газеты: г. Гомель. 246036, а/с № 19 або 246028, г. Гомель, вул. Кожара, 1/43.

Спадзяемся на падтрымку палешукоў-гамялячан, якія зараз жывуць за межамі нашай Бацькаўшчыны-Беларусі.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Тацяяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдкалегіі
Юген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ,
Тацяяна ХРАПІНА.

Спецыяльны карэспандэнт
Нэлі ПРЫВАЛАВА.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Паціцы рэдакцыі і аўтару, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 828 экз.
Зак. 1439.
Падпісана да друку 5.6.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 17).

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.